Ára: 130 FORINT

66. évf. 22. szám 2011. december 1. Kiszlév 5. 5772.

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Lesznek még szép napjaink (4. oldal)

Egy igazi gut sábesz Mádon (5. oldal)

VALLÁS HASÁB

Építsetek nekem szentélyt, hogy benne lakhassam! (Ex. 25/8.) Akinek az Ég a trónusa és a Föld lábainak zsámolya (Jes. 66.), annak emberi értelemben nem építhetünk házat. A zsinagógák szerepe, hogy a lélekben építsenek szentélyt, hogy fogékonnyá tegyék az embert mindannak elfogadására, ami az isteni lény akarata.

A középkori misztikusok a zsidó közösség történelmének tanulságait így foglalják össze: Isten, a Szentírás és a zsidóság megbonthatatlan egységet alkotnak. A szentély az ember fejlődését szolgálja. Ugyanezt a gondolatot fejezi ki régi tanítóink példázata. „Izrael így szólt Istenhez: Világ Ura, azt parancsoltad nekünk, hogy világítsunk Előtted, holott Te vagy a világ fénye, és ragyogása csak nálad van.” Mire a Szent így válaszolt: „Nem nekem van szükségem arra, hogy úgy világítsatok nekem, ahogy én világítok nektek, hanem nektek, hogy élni tudjatok.”

Ezért köszöntjük minden ünnepünket (meg gyásznapjainkat) lánggal. A sötétségből előtörő lángokba van belevésődve a fenti párbeszéd. Aki nem figyel az ünnepi lángok tanítására, az tudásban a sötétben marad.

Mivel világít nekünk Isten? Szeretettel, igazsággal – élhetsz-e nélkülük? Sokan csak léteznek, és csak kevesen élnek. Egy olyan világban, amelyben a „létező” emberek vannak többségben, elfásulnak az érzelmek, eltűnik az emberség.

Hetente legalább kétszer lángot gyújtunk. S ha már oly ritkán van alkalmunk látni ilyenkor a gyermekek szemeiben visszatükröződő fényt, mert ők már a havdalánál alig várják, hogy számítógépükhöz üljenek, legalább meséljük el nekik (és szüleiknek), miként zajlott le egy gyertyagyújtás hajdanában.

Mondjuk el: amikor halottainkért mécsest gyújtottunk, belebámulva a lobogó lángocskába egészen mást éreztünk, mint korunk villanymécseseinek bekapcsolásakor.

Vagy. Bejön a sábesz, és az automata kikapcsol-bekapcsol. Már nem teszünk kis táblácskát a villanykapcsolóra „sábesz!” felirattal. Hja! A technika...

Végül egy kis vallási demagógia: akkor a sábesz még sábesz volt...

Ráv

Konferencia Tel-Avivban

Téma: a jelenkori magyarországi zsidóság

A jelenkori európai zsidóság tanulmányozására szakosodott központot a Tel-avivi Egyetemen *Moshe Kantor,* az Európai Zsidó Kongresszus elnöke hozta létre, az intézet is az ő nevét viseli. Feladata, hogy elemezze Európa zsidó közösségeinek helyzetét.

„A jelenkori magyarországi zsidóság és más kisebbségek az új nacionalizmus, a szociális változások és az európai értékek között” című konferenciát *Dina Porat,* a Kantor Center vezetője szervezte munkatársával, *dr. Haim Fireberggel* együtt.

A megjelenteket üdvözölte *Szentgyörgyi Zoltán* magyar nagykövet és *Feldmájer Péter,* a Mazsihisz elnöke.

Az első előadó *prof. Guy Miron* volt a jeruzsálemi Schechter Instituteből, aki felvázolta a magyarországi zsidóság beilleszkedését és életét a reformkortól egészen a vészkorszakig. Nézete szerint sorsszerű volt, hogy a reformkorral megkezdődött harmonikus magyar-zsidó együttélés nem vezetett eredményre, és végül is tragédiába torkollott.

Dr. Raphael Vago, a Tel-avivi Egyetem tanára érdekes összehasonlítást tett a két világháború közötti állapotok és az elmúlt húsz év állapotai között. Vágó professzor erdélyi családból származik, így egyaránt ismeri nemcsak a magyarországi, hanem a romániai történéseket is, azt, hogy miképpen nyert egyre nagyobb teret a szélsőjobboldal a két országban, és bár semmiben sem értenek egyet, de közös nevezőjük az elvakult antiszemitizmus, a zsidógyűlölet.

Kovács András professzor a budapesti Közép-európai Egyetemről érdekfeszítő előadásban mutatta be a jelenkori magyarországi zsidóság helyzetét, az identitáshoz való viszonyát. Azt a kutatást foglalta össze és egészítette ki, amelyet hazánkban korábban már publikált. Úgy vélte a zsidóság identitása némileg erősödött az utóbbi 20 évben.

Dr. Farkas Lilla budapesti ügyvéd a roma társadalom magyarországi helyzetéről számolt be. Részletes adatokkal ismertette azt a szörnyű helyzetet, amelyben elsősorban az északkelet-magyarországi és a baranyai cigányok élnek, kitért a sorozatgyilkosokra, a nyomorra, a szegregáció következményeire.

Mivel a konferencián főleg olyanok vettek részt, akik a zsidóság ügyeivel foglalkoznak, ezért számukra ez a rendkívül alapos és informatív előadás sok újdonsággal szolgált, és megdöbbenve hallották, hogy milyen mélységekbe jutottak a közállapotok egy magát demokratikusnak hirdető európai államban.

Karl Pfeifer bécsi újságíró a magyar médiában megjelenő gyűlölködéssel, elsősorban a zsidók elleni támadásokkal foglalkozott. Áttekintette az elmúlt évek történéseit, és idézetekkel mutatta be, hogyan válik a magyarországi sajtó hangja mind durvábbá és sértőbbé. Kitért arra is, hogy ezek a hangok nemcsak a szélsőjobboldal szócsöveit jellemzik, hanem gyakran megtalálhatók a „normális” napi- és hetilapokban.

Dr. Roni Stauber a Tel-avivi Egyetemről a magyarországi és az Európa más részein megjelent antiszemitizmusokat hasonlította össze.

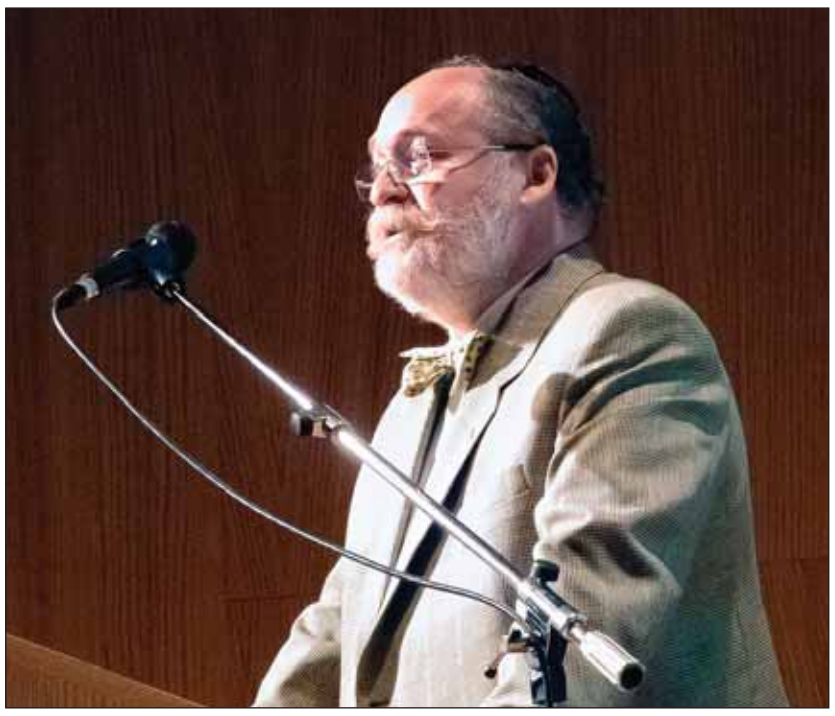

Feldmájer Péter

Külön kiemelte egyrészről az itteni szóbeli antiszemitizmus rendkívül elterjedt voltát és durvaságát, másrészről azt, hogy viszonylag kevés fizikai támadásra került sor, továbbá azt, hogy Magyarországon annak ellenére van ilyen virulens antiszemitizmus, hogy nincs jelentős muszlim csoport.

A záró előadást *Heller Ágnes* filozófus tartotta, aki a demokráciáról, az európai értékekről beszélt. Nagyívű és élvezetes előadását hangos tetszésnyilvánítás kísérte. Azt a véleményét hangoztatta, hogy Európa elsősorban egy olyan hely, ahonnan a világ többi része tanulni igyekszik, és az elmúlt évezredek tanulságait szeretné hasznosítani. Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy még mindig Európa vezeti a világot, a valóság az – ahogy ő mondta –, hogy „Ázsiának ez a félszigete” már csak egy múzeum, amitől sokat lehet tanulni. Felhívta a figyelmet arra is, hogy amikor az európai értékekről beszélünk, akkor azok között nem csak pozitívumok vannak, mert Európához tartoznak például a bonapartista hagyományok is, illetve olyan nézetrendszerek, amelyeket ma már nem tartunk jónak.

A konferencia nagy érdeklődést váltott ki a magyar ajkú zsidóság körében. Jelen volt *David Gur* is, a magyarországi cionista ellenállás egyik vezetője, aki harcostársára, a nemrégiben elhunyt *Efra Agmonra* emlékezett.

A konferencia különös érdekessége volt, hogy a hallgatók megtudhatták, hogy a magyarországi zsidósággal foglalkozó tudósok, akik kívülről követik az eseményeket és nem zavarja a tisztánlátásukat a téma közelsége, miként látják a közelmúlt és napjaink történéseit.

Sajnos ők is ugyanarra a következtetésre jutottak, mint a magyarországi elemzők többsége, vagyis hogy az antiszemita szélsőjobboldal az elmúlt 20 évben Magyarországon rendkívüli módon megerősödött, és befolyása elképesztően erőssé vált.

Ti segítetek nekünk ma is...

Először az áldozatokhoz szeretnék néhány szót szólni:

Nem múlik el nap anélkül, hogy ne gondolnék rátok, hogy ne érezném át rettenetes fájdalmatokat, szörnyű félelmeteket. Nem múlik el nap anélkül, hogy ne gondolnék szomorúan arra, hogy nektek senki nem segített.

Holott ti segítetek nekünk, most is, ma is; folyamatosan figyelmeztettek arra, hogy ez a tragédia ne fordulhasson elő soha többé, hogy ne engedjük még egyszer védtelenül, kiszolgáltatottan a gyűlöletet elhatalmasodni magunk körül. Köszönöm ezt a segítséget, ezt a figyelmeztetést.

Másodszor a gyilkosokról szeretnék néhány szót szólni:

Mivel tömhették tele ezeknek a szegény nyilas fiúknak a fejét, hogy képesek voltak felemelni a puska csövét, és belelőni összekötött kezű gyerekekbe, nőkbe, férfiakba, öregekbe! Micsoda halálos méreg az, amitől elveszíti valaki minden emberiességét! Nem csak ők a bűnösök, hanem azok is, akik ezt a gyilkos mérget beléjük oltották, akik évekig, évtizedekig, évszázadokig traktálták őket gyűlölködő ideológiákkal. És most azt látjuk, hogy ezek a szörnyű gondolatok újra előtörnek, és még nagyobb döbbenettel látjuk, hogy Európa újra bénultan, tehetetlenül szemléli ezek terjedését.

Ezért most Európa felelős vezetőihez szeretnék szólni:

Nézzenek ide, a Duna partjára. Látják ezeket a levetett cipőket? És látják az újra lobogó nyilas zászlókat? Látják a falvakban masírozó, cigányokat megfélemlítő egyenruhásokat? Olvassák a gyűlölködő cikkeket? Látják az Európa-szerte erősödő ultranacionalista, idegenellenes, cigányellenes mozgalmakat? Akkor vegyék észre, hogy Európában ma nem az euró van legnagyobb veszélyben, hanem a tolerancia. Tegyenek valamit! Szigeteljék el azokat, akik a gyűlölködőkkel alkukat kötnek, és teremtsék meg azokat a kötelező normákat, amik biztosítják Európa polgárainak szabadságát.

Utoljára magunkhoz szeretnék néhány szót szólni:

Mindenkinek, akit elborzaszt az, ami a Duna parton történt, mindenkinek, akinek helyén van a szíve, aki sajnálja az áldozatokat és idegenkedik a gyűlölködő ideológiáktól, össze kell most fogni. Félre kell tenni minden ellentétet, régi sérelmet, finnyásságot, széthúzást, passzív különállást.

Mi vagyunk többen, mi vagyunk erősebbek. Védjük meg magunkat, védjük meg családunkat, országunkat. Erre kötelez minket az áldozatok emléke.

Fischer Iván beszéde a „Cipők a Dunánál” emlékhelynél

9 770133 350099 11022

Egy párbeszéd tanulságai

Domán István főrabbi beszámolója

Az Európai Unió parlamentjének képviselői a közelmúltban kétnapos tanácskozást tartottak – főleg a Dunai Régió országaiból érkezett küldöttekkel – Esztergomban. A Párbeszéd különlegesen kiemelkedő volt, mert messzire ható, döntő kérdéseket vitattak meg. A vallások és felekezetek szerepe, eddigi eredményeik és hibáik, valamint a jövő kihívásai olyan problémák, melyeknek világméretű jelentőségük van.

A Párbeszéd részvevői a brüsszeli parlament Európai Néppárti képviselői, valamint magas tisztséget viselő állami és egyházi személyiségek voltak: magyar részről *Semjén Zsolt* miniszterelnök-helyettes, *Szájer József* európai parlamenti képviselő, az Európai Néppárt képviselőcsoport alelnöke, *Erdő Péter* bíboros, *Tőkés László* püspök, az Európai Parlament alelnöke, *Balog Zoltán* igazságügy-miniszter, *Hölvényi György,* az Európai Parlament tagja és a nagy jelentőségű Robert Schuman Alapítvány főtitkára. Jelen volt továbbá *Jan Fiegel* szlovák miniszterelnök-helyettes, *Emmanuel* metropolita, Franciaország érseke, az Európai Egyházak Konferenciájának elnöke, *Frantisek Mikes,* a Cseh Köztársaság kulturális államtitkára, *Tadeusz Pieronek,* Krakkó püspöke, *Karl Freller* bajor külügyi államtitkár, *Mario Mauro* képviselő, az olasz delegáció vezetője, valamint sokan mások, mind magyar, mind külföldi részről, az Európai Unió parlamentjének tagjai.

Rajtam kívül rabbi csak *Levi Matusof* volt, aki a brüsszeli Európai Zsidó Közösségi Központ igazgatója.

Előadásom megtartására *Joseph Daul* kért fel, aki a Néppártok elnöke az Európai Parlamentben. A Párbeszéd célja – írta angol nyelvű felkérő levelében –, hogy megvizsgálják és kiértékeljék az egyházaknak és a vallási intézményeknek az elmúlt 20 évben elért eredményeit a Dunai Régióban, és szembenézzenek a jövő kihívásaival. A konferenciának különös jelentősége van ezekben a válságos időkben. Egyre nyilvánvalóbb, hogy az egyházak és a vallási intézmények döntő szerepet töltenek be az elmúlt évek számos felmerült problémájának megoldásában. Egyben üzenetet küldenek az Európai Unió politikai pártjainak, tágabb értelemben az egész európai társadalomnak, hogy a vallási vezetőkkel való együttműködés jobb esélyt biztosít a jövő kialakítására, ahogy ezt ennek hosszú története már bebizonyította.

Előadásomat angol nyelven egy talmudi elbeszéléssel kezdtem. Rabbi Joszef súlyos beteg lett, és kómába esett. Édesapja, Rabbi Josua ben Lévi végig mellette volt, és imádkozott. Szerencsére Rabbi Joszef meggyógyult. Amikor kómájából felébredt, édesapja megkérdezte: – Mit láttál, amikor e-világ és a jövő-világ között lebegtél? Rabbi Joszef azt mondta: – Én egy feje tetejére állított világot láttam. Rabbi Josua hallgatott egy ideig, majd kijelentette: Te világosan láttad, hogy mi van a világgal. Úgy láttad a világot, ahogy van.

Valóban, alapjában felfordított világban élünk. Sok minden inog. Kulturális, szociális, politikai, gazdasági intézmények omlanak össze, mintha földrengés sújtotta területen lennénk. Szüksége van mindannyiunknak, keresztényeknek és zsidóknak arra, hogy a kihívásokra együttes erővel, összefogva válaszoljunk. Szembe kell tehát néznünk azzal, hogy világunkat erőszak, igazságtalanság és gonoszság fenyegeti. De minden veszély ellenére tudatában kell lennünk annak, hogy a világnak van gazdája! Ebből kell kiindulnunk, hogy teljesítsük kötelességünket a Teremtővel szemben és részt vegyünk a világ megmentésében. Egy olyan világot teremtve, ahol igazság, becsület és humánum uralkodik. Ennek elérésére a felekezeteknek ki kell küszöbölniük a viszályt, az egymás legyőzni akarását és az igazságtalanságot saját soraikban. Az igazságos és becsületes társadalomért folyó harcukban a vallásoknak szem előtt kell tartaniuk a talmudi tanácsot, miszerint a bűnt ostorozzák és irtsák, ne a bűnös embereket. Tartsák távol azokat az eszméket, amelyek az emberi méltóságot, tisztességet semmibe veszik és a technika istenítésében a gépeket az emberi értékek fölé helyezik. Optimistának kell lenniük, hogy higgyenek az élet értelmében, tehát küzdelmük nem hiábavaló.

A Párbeszéd folyamán a gazdasági problémák mellett egyre nagyobb súlyt kaptak a demográfiai gondok. Ez utóbbi rányomta bélyegét az egész tanácskozásra. Több felszólaló is figyelmeztetett arra, hogy a mohamedán vallás milyen döntő módon tör előre a nyugat-európai országokban. Brüsszelben például az elmúlt évben született gyerekek 50%-a mohamedán vallású volt. Demokratikus rendszerű országokban fennáll a veszélye annak, hogy az ilyen arány hamarosan politikai eltolódást fog eredményezni.

Esterházy védelmében

Lebovits Imre a Népszavában dokumentumok és tények alapján igazolta, hogy *gróf Esterházy János* nem volt Hitler és a fasizmus híve. Részletek a cikkből:

- 1935-ben Esterházy János javaslatára a Magyar Párt támogatta Benes köztársasági elnökké választását.
- A szlovák parlamentben ő volt az egyetlen képviselő, aki a szlovák zsidók deportálása ellen szavazott. Kijelentette, a szlovákiai magyarok nem akarnak nemzetiszocialista pártot. Ez német produktum. A mi jelünk a kereszt, nem a horogkereszt.
- Esterházy János 1939-ben segítette *Viest* csehszlovák tábornokot abban, hogy Angliába jusson. Viest tábornok 1944-ben a szlovákiai felkelés parancsnoka lett.
- *Keresztes-Fischer Ferenc* magyar belügyminiszter 1942-től támogatta Esterházy Jánost abban, hogy a szlovák zsidók Magyarországra menekülhessenek.
- 1945 tavaszán *Gustáv Husák* letartóztatja Esterházy Jánost, és átadja a szovjet NKDV-nek. Tíz évre ítélik, és Szibériába száműzik.
- 1947-ben a szlovák bíróság távollétében kötél általi halálra ítélte. 1949-ben életfogytiglani börtönre változtatták a korábbi ítéletet.
- 1957. március 8-án a mirovi börtönben halt meg.
- 1993-ban *Simon Wiesenthal* levélben kérte Esterházy János rehabilitálását.
- 1993. január 21-én az Oroszország Föderáció ügyészsége minden vád alól felmentette és rehabilitálta Esterházy Jánost.
- Esterházy János tragikus sorsa megmutatta, hogyan lehet két nemzetet szembeállítani. Igazi ellentét pedig a magyarok és a szlovákok között sohasem volt. Szembenállás, gyűlölet csak a vezetők és egy vékony réteg között érzékelhető. Tény: Nagy-Magyarországon a nemzetiségek sohasem kaptak autonómiát. Ez súlyos hiba volt. Ma hasonló történik, ellenkező előjellel. Ki emlékszik, ki emlegeti, hogy már 1871-ben *I. Ferenc József* császár megbízta *Karl von Hohenwart* miniszterelnököt, készítsen tervet a Monarchia szövetségi állammá alakításáról? Sajnos a javaslat az osztrák és magyar politikusok ellenállásán elbukott. Hasonló sorsra jutott *gróf Teleki László* 1849-es konföderációs javaslata is. A gyűlölet és az egymásnak feszülés helyett a tárgyalás, az egyeztetés és a megbékélés az igazi út.
- Tisztelt Elnök Úr! Remélem, fenti soraimat mérlegelve támogatni fogja, hogy legalább haló porában igazságos elégtételt kapjon gróf Esterházy János. Esterházy jó keresztény, humanista ember volt, aki szembeszállt a náci eszmékkel a Tiso-rezsim alatt, és emberek ezreit mentette meg. Ezt mondja Önnek egy zsidó deportált, akinek családjából csak néhányan maradtak életben.

Jó hír Esterházy János ügyében

A New York-i Rágalmazásellenes Liga (ADL, Anti-Defamation League) zsidó szervezet 2011. október 24-én hivatalosan bejelentette, hogy az idei „Bátorságért" járó kitüntetését posztumusz Esterházy Jánosnak adja.

Az *Andy Harris* republikánus képviselő által az Amerikai Kongresszusban elmondott beszéd után – melyben a magyar származású amerikai honatya az 1956-os forradalom kapcsán a mártírhalált halt felvidéki magyar politikus példamutató bátorságát is hangsúlyozta – most újabb, nagy jelentőségű elismerést kap gróf Esterházy János, egy zsidó szervezettől. A hír jelentőségét nem lehet eléggé kihangsúlyozni, hiszen az évtizedeken át egészen napjainkig támadott, idén augusztusban a szlovák köztársasági elnök által is újra a fasizmus vádjával illetett Esterházy megítélésében komoly áttörésként értékelhető.

Búcsú Timár Károly főkántortól

Timár Károly főkántor 85. életévének betöltése után megtért az örökkévalóságba.

Szerető felesége, fia, menye, unokái, közelebbi és távolabbi családtagjai gyászolják, s gyászukban szent szolgálatának három színhelye, a hódmezővásárhelyi, a pécsi és a budapesti gyülekezet érző szívvel osztozik.

A családi ház légkörében, életmódjában vált számára természetessé a zsidó élet, mindennapjaival, szombatjaival és ünnepeivel együtt.

Ismereteit a vallásos tanításokban a zsidó élet hagyományos iskoláiban, a chéderben és a jesivában alapozta meg, majd azokat Rabbiképző Intézetünk kántori és rabbihelyettesi osztályain szerzett buzgó tanulmányokkal egészítette ki és erősítette meg, majd ugyanott tanította is a jövő cházánjait.

A zsidó imádság, amelynek tanulmányai végeztével mesterévé vált mint söliach cibur, mint kántor, azaz a gyülekezet követe, talán előbb voltak ismeretesek számára és otthonosak tudatában, mint az ábécé.

Egyik tanúja és hűséges megvalósítója volt még a hagyományos környezet nevelte, alakította zsidó életformának.

A sokágú kántori hivatás mindegyikében otthon volt.

Kiválóan olvasta mind a Tórát, mind örömünnepünkön Eszter könyvét, nemkülönben gyászunkban a Siralmak könyvét vagy a középkori gyászdalokat.

Kiválóan értette a ritualitás szabályait, s a rituális ellátás kielégítésének szükségleteihez egy időben Lengyelországban és az akkori Német Demokratikus Köztársaságban rendszeres segítséget nyújtott.

Fáradhatatlanul utazott, s emellett segített a pécsi hitközség administrációjában is, nem szólva arról, hogy kitűnően ellátta, amint fentebb írtuk, a sokágú kántori funkciókat.

Emlékezetét szerető családja, kartársai, barátai mellett hűen őrzi a három gyülekezet, melynek körében szent szolgálatát végezte.

Aki ifjúkorában a földi jesivában tanulta meg a Mindenható dicséretének módját, az most az egykori pesti kántorok égi gyülekezetében – bisivo sel málo – az égi jesivában zengi tovább az Úr dicsőségének hirdetését. Mönuchoszaj kovajd.

Schweitzer József
ny. orsz. főrabbi

Körzeti kitekintő

Szeretetkórház

A zsinagógában a péntek esti imádkozást követően *Szinai T. József* elnök üdvözölte a szimchát torai halvacsora résztvevőit. Külön megköszönte a chátánoknak, *Deutsch László* főrabbinak, *Földi Péter* mesgiáchnak, *Fruchter Sándor* gondnoknak az ünnepség megrendezését. A főrabbi tóramagyarázatot tartott, majd a szombati zmirot dalai csendültek fel. Az étkezés utáni imát *Klavinszkij Anatolij* kántor énekelte.

MEGHÍVÓ

Töltse idén is egy jó kis közösségben, a Hunyadi téri templomkörzet vendégeként (Hunyadi tér 3. félemeletén) chanukka egyik délutánját december 25-én, vasárnap, 17 órától.

A kitűnő programból, kedvcsinálóként:

Ima, gyertyagyújtás (Zucker Immánuel kántor), Domán István főrabbi ünnep méltatása

Klein Judit énekel, zongorán Zsoldos Gábor kíséri

A Scheiber Sándor-iskola színjátszóinak műsora

Garai Róbert és Tarján Péter színművészek előadása (Efrajim Kishon novellái, Kohn és Grün a kávéházi kisasztalnál)

Mint mindig, chanukkai fánk és egyéb finomságok.

Egyet kérnénk: a jókedvét senki ne felejtse otthon!

M E G H Í V Ó

a Budapesti Zsidó Hitközség
közgyűlésére
2011. december 14. (szerda) délután 4 órára
a Budapest VII., Síp u. 12. sz.
II. emeleti Dísztermébe

Nyitóima
Elnöki megnyitó
Napirendi pontok:

1. **Beszámoló a BZSH 2011. évi költségvetésének eddigi végrehajtásáról. Előadó: Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató**
2. **Pótválasztás a Mazsihisz közgyűlésébe delegált személyekre. Vezeti: Keszler Gábor, a Választási Bizottság elnöke**
3. **A BZSH 2010. évi zárszámadásának elfogadása**
4. **Beszámoló a BZSH 2012. évi költségvetésének tervezetéről és határozathozatal a 2012. évi költségvetésről. Előadó: Zoltai Gusztáv**
5. **Javaslat ingatlanelidegenítések elvi engedélyezésére. Előadó: dr. Egri Oszkár**
6. **Egyéb ügyek**

Záróima

Megjelenésére feltétlenül számítunk.

A közgyűlés legfeljebb este 8 óráig tart, amennyiben ezen időpontig nem sikerül a kitűzött napirendi pontokat megtárgyalni, úgy a következő közgyűlésen hozunk azokról határozatot.

Hittestvéri üdvözlettel:

Streit Sándor — **elnök**
Zoltai Gusztáv — **ügyvezető igazgató**

M E G H Í V Ó

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének közgyűlésére
2011. december 18. (vasárnap) délelőtt 10 órára
a Budapest VII., Síp u. 12. sz. II. emeleti Dísztermébe

Nyitóima
Elnöki megnyitó
Napirendi pontok:

1. **Beszámoló a Mazsihisz 2011. évi költségvetésének eddigi végrehajtásáról. Előadó: Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató**
2. **Országos Főrabbi cím adományozása. Előadó: dr. Feldmájer Péter elnök**
3. **Pótválasztás a Mazsihisz vezetőségében és a Választási és Jelölő Bizottságban megüresedett helyek betöltésére. Vezeti: Nattán László, a Választási és Jelölő Bizottság elnöke**
4. **A Mazsihisz 2010. évi zárszámadásának elfogadása**
5. **Felhatalmazás a Mazsihisz és a nem hozzá tartozó zsidó vallási csoporttal kötendő megállapodás aláírására. Előadó: dr. Feldmájer Péter elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató**
6. **Beszámoló a Mazsihisz 2012. évi költségvetésének tervezetéről és határozathozatal a 2012. évi költségvetésről. Előadó: Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató**
7. **Javaslat ingatlanelidegenítések elvi engedélyezésére. Előadó: dr. Egri Oszkár**
8. **Egyéb ügyek**

Záróima

Megjelenésére feltétlenül számítunk.

A közgyűlés legfeljebb délután 2 óráig tart, amennyiben ezen időpontig nem sikerül a kitűzött napirendi pontokat megtárgyalni, úgy a következő közgyűlésen hozunk azokról határozatot.

Hittestvéri üdvözlettel:

Dr. Feldmájer Péter — **elnök**
Zoltai Gusztáv — **ügyvezető igazgató**

YISROEL ABELESZ

Hosszúnap Birkenauban

A nyár a vége felé járt. Akkor már kb. 10 hete Auschwitzban voltunk, jómagam és Mose z'l, a bátyám, a Zigeuner lágerben (cigány tábor), a 11-es blokkban. Nagyon is tisztában voltunk azzal, hogy mi folyik, nem voltak illúzióink a túlélési esélyeinket illetően. Észrevettük, hogy a magyarországi deportálások már csaknem befejeződtek, és az egyetlen fontos augusztusi szállítmány már megérkezett a lódzi gettóból, amit a hónap elején likvidáltak. Egy-egy alkalmi szállítmány még jött Theresienstadtból, Olaszországból és a görög szigetekről. Úgy tűnt, hogy a nácik elhatározták, valamennyi zsidó közösséget, mely az elfoglalt területeken van, elpusztítják.

A németek is tudatában voltak annak, hogy a háború a végéhez közeledik, és siettek, hogy véghezvigyék ördögi tervüket, amelynek célja a „végső megoldás" volt. Annak ellenére, hogy a táborban el voltunk szigetelve a külvilágtól, kaptunk néhány hírt a háborúról, közöttük a Hitler elleni merényletről július 20-án.

Azok a férfiak, akik a táborba érkeztek, vagyis akiket a szelektálás során életben hagytak, még ha csak egy rövid időre is, nem maradtak sokáig Birkenauban, minthogy állandó igény volt munkájukra a német hadiiparban. A németek úgy számoltak, hogy ezek az emberek hat hónapig használhatók lesznek munkára, ezt az időszakot követően pedig az éhségtől legyengültektől, a munkára többé már nem alkalmasaktól megszabadulnak. Ami az én fizikai kondíciómat illeti, elfogadható állapotban voltam, köszönhetően annak, hogy engem nem küldtek ki dolgozni, és a napi normál ételadagomat egy konyhai munkát végző barátom kipótolta a bátyámnak és nekem kicsempészett extra élelmiszerrel.

A napok rövidebbek lettek, és a reggelenkénti névsorolvasásnál, amikor a barakkokon kívül kellett állnunk, éreztük a hideget, amint átkúszik a vékony vászon egyenruhánkon. Azt is észrevettük, hogy addigra csak olyanok maradtak a táborban, akik túl fiatalok, túl öregek, vagy más okból munkára alkalmatlanok voltak. Állandó baljós érzéseink voltak a németek ránk vonatkozó szándékait illetően, és nagy aggodalommal néztünk a *Yamim Nora'im* elébe.

Erev Rosh Hashanah volt, amikor bejelentették, hogy minden fogolynak össze kell gyűlnie a tábor központi terén válogatásra. A *Blockältester*-eknek adott válogatási utasítások szerint a legfiatalabbaknak azt kellett mondani, hogy a kiválasztottakat egy gyerektáborba viszik, ahol jobb bánásmódban lesz részük, mint a felnőtteknek. Természetesen jól tudtam, hogy ez csak egy újabb átverés, hogy elősegítsék a válogatás simább lebonyolítását, pánik vagy szétbomlás nélkül. Az is valószínű, hogy a legtöbb kisgyerek ez időre már annyira levert és elcsüggedt volt, hogy nem érdekelte őket, mi fog történni velük.

A gyülekezés helyszínén számos német orvos és SS-katona volt kápókkal együtt, akik mindvégig segítettek a túl kicsik, gyengék vagy más miatt munkára alkalmatlanok kiválasztásában. Egy táblát helyeztek el középen adott magasságban, és aki nem érte el, azt az egyik oldalra állították. Akit alkalmasnak találtak, az a másik oldalra ment. Mivel csak tizennégy éves voltam, és a koromhoz képest elég alacsony, természetesen a kiválasztottak közé kerültem. Úgy tűnt, hogy a többi gyerek, talán a teljes kétségbeeséstől vezettetve, kész volt elfogadni sorsát, de én nem. Amint az ő csoportjukba helyeztek, megragadtam az első alkalmat, és átrohantam a túlsó oldalra. Szerencsére olyan nagy tömeg volt, hogy nem vettek észre.

A kiválasztottakat két barakkba vitték, majd amikor mindenki bent volt, bezárták őket, és őröket helyeztek a bejárat elé. Két napig bent kellett maradniuk és várniuk. A *Blockältester*-t megvesztegették, engedje be a barakkokba a váci Ráv Meiselst, hogy megfújhassa a sófárt azoknak a szegény gyerekeknek. Rosh Hashanah végén teherautókon elvitték őket. Azon a napon vitték el a nagybátyámat, Samit is. Az ő *yahrzeit*-je a Rosh Hashanah-t követő első napon van.

YOM KIPPUR

Yom Kippur in Birkenau

Yisroel Abelesz recalls a watershed in his young life towards the end of WW2

THE summer of 1944 was drawing to an end. By that time we had been in Auschwitz for about ten weeks. I together with my brother Moshe z'l in block eleven in the Zigeuner lager (Gypsy camp). We were very much aware of what was going on and had no illusions about our chances of survival. We had noticed that the deportations from Hungary had ceased, and in August the only substantial transports that arrived were from the Lodz ghetto, which had been liquidated earlier that month, after it had been in existence for almost five years. An occasional transport still came from Theresienstadt, Italy, Slovakia and the Greek islands. It appeared that the Nazis had decided to liquidate any Jewish community that was still under their occupation.

The Germans were also aware that the war was drawing to an end and they were in a rush to complete their satanic plan for the final solution. In spite of being isolated in the camp, we received some news about the war, including the one about the assassination attempt against Hitler on 20 July 1944, and that the Germans were retreating on every front.

The men who arrived in the camp, i.e. those selected for life, although a short one, did not stay in Birkenau for long as they were in constant demand for work in the German war industry. The Germans had calculated that these men would be useful for work for up to six months, and after that period those who were emaciated and unfit to work any more were disposed of. As far as my own physical condition was concerned, thankfully, I was in a reasonable state as I was not sent out to work and the daily food rations were meagre but regular, and were supplemented by a friend who worked in the camp kitchen and managed to smuggle out extra provisions for my brother and myself.

The days were getting shorter, and in the mornings, when we had to stand outside the barracks during roll call, we felt the cold creeping through the thin linen of our uniforms. We also realised that by now the only inmates left in the camp were those too young, too old or otherwise unfit for work. We had a constant sense of foreboding about the Germans' intentions towards us, and we were looking forward to the *Yomim Nora'im* with great apprehension.

On the morning of Erev Rosh Hashonoh we heard shouting in the camp *Blockältesters antreten* passing from one barrack to another and we saw the *Blockältesters* running from all the 48 barracks. This was an ominous sign as this had happened some weeks ago when the Gypsies from the camp were liquidated (2nd of August). All the prisoners were ordered to assemble in the central square of the camp for a selection. At the selection instructions were given to the *Blockältester* to tell the younger children that those who were selected would be taken to a children's camp, where they would receive better treatment. Of course, I was very much aware that this was yet another scam in order to facilitate the smooth flow of selection without any panic or disruption. It is also likely that most youngsters were already so depressed and disheartened at this point that they didn't care any more what was going to happen to them.

At the assembly place were Mengele, and SS men, together with *Blockältesters* and *kapos*, who all assisted in organising the selection of those too small, weak or otherwise incapable of work. A board was placed at a certain height and whoever couldn't reach it was stood on one side. Those who were found fit went to the other side. Being only fourteen and quite short for my age, I was of course among those selected. The other children seemed ready to succumb to their fate, but not me. As soon as I was placed with this group, I grabbed an opportunity and immediately ran over to the other side. Luckily, I was not noticed as there was such confusion.

Those poor innocent *neshomas* aged between fourteen and sixteen, who were ripped out of the comfort of their homes, and suffered semi-starvation sleeping on concrete floors, nevertheless queued up daily to lay *tefillin*. They were locked in two of the barracks and guards were placed at the entrance. They had to stay in there, waiting for two days. The *Blockältestе* was bribed to allow Rav Meisels from Vác to enter their barracks and blow the *shofar* for those poor children. At the end of Rosh Hashonoh they were driven off in lorries to the gas chambers to die for *Kiddush Hashem*. That was also when my uncle Sami was taken away; his *yahrzeit* is the day after Rosh Hashonoh.

It is terrible to say but those of us who had not been selected felt a sense of immense relief that it was the others who were taken away to the gas chambers while we were allowed to live. All through Rosh Hashonoh, I was paralysed with fear and worry, but after the two days of *Yom Tov* had passed, I could have some respite and life in the camp went back to normal.

However, our relief was short lived as another selection was to follow on Erev Yom Kippur. By then everybody knew what the purpose of these selections was. I tried the same trick as last time and ran away, after having been selected. The *Lagerältestе* (the senior inmate in charge of the camp), a criminal, told one of the *kapos* to catch me and take me back to the group that had been selected for death. As the man caught up and got hold of me, he said to me in Yiddish, "*Lauf avek fun mir*" (run away from me). I didn't need much encouragement. I saw a group of Russian prisoners of war standing outside their own barracks and ran up to them. They made way for me to run into their barracks. The *Lagerältestе* noticed and ran after me, the Russians, however, stopped him and said, "If you come into our barracks, you're not going out alive." So he made an about-turn and I stayed with the Russians until it was dark and then sneaked back to my barracks. My brother had already given up on me. When he saw me, he said *mechayeh hameitim*. That was Kol Nidrei night, the holiest moment of the year when anyone who considered themselves a Jew would go to the synagogue. I gave thanks to Hashem for having survived another selection – however, it was not over yet.

THE next morning we found out that some people who had been selected the previous day and locked up had broken open the barrack door and dispersed into the camp. I understood that about 20-25 people were missing and replacements had to be found so that in the afternoon, when the Germans were doing the counting, the numbers would tally. An SS man came and with the help of a *kapo* he was picking out people at random until they got the numbers right. Being shorter than the other prisoners, I stood on a brick in the middle row so that I'd look taller and wouldn't be noticed. Nevertheless, the *kapo* picked me out and I started crying, showing him my non-existent muscles. "I'm fit for work, I'm strong, please let me stay here!" The *kapo* slapped me on the face but the German officer just waved his hand and told him to leave me alone. Instead, he took the person standing next to me. It was Yom Kippur day.

Why all these miraculous escapes happened to me, or how I got so lucky, I will never understand. It was a series of fortunate events and there is no rational explanation – I should have died more than once, but Hashem meant me to live. There had been sixty of us children back in my school in Kapuvár and only two survived: myself and a girl.

Our *Blockältestе*, who was a political prisoner, was always kind to us. On one occasion, he came up to us after roll call, before we were dismissed, and called out to the shorter boys, "Come, follow me, come with me." We didn't know what he wanted and whether we could trust him, but he insisted and since he had the reputation of being a decent man, I went after him. He said, "Now go inside the barracks and hide under the bunks." We stayed in there for half an hour, and then he returned and said we could come out. I later found out that Mengele came to take a quick glance at those people who had not been selected, to check if any small ones remained.

Today, 67 years later, what happened back then always comes back to me at this time of the year, and the name *Yamim Nora'im* has a literal meaning for me. Nevertheless, I am grateful to Hashem that I managed to survive and had the *zechus* to see three generations of my descendants who are all *Shomrei Torah Umitzvos ad bias goel zedek*.

At the rear, Mr Abelesz's elder brother Bieyomin z"l. At the front I-r Mr Yisroel Abelesz and his younger brother Aharon z"l.

megkönnyebbülésünk azonban rövid ideig tartott. Alighogy Erev Yom Kippur elmúlt, újabb válogatás következett. Ezúttal mindenki tudta, hogy mi ezeknek a válogatásoknak a célja. Megpróbáltam ugyanazt a trükköt bevetni, mint korábban, és elrohantam. A *Lagerältester* (a tábor által megbízott magasabb rangú fogoly), egy elítélt bűnöző, szólt az egyik emberének, hogy kapjon el engem, és vigyen vissza a kiválogatottak csoportjába, amely halálra volt ítélve. Amint az ember elkapott és megragadott, azt mondta jiddisül: *„Lauf avek fun mir!"* – szaladj el tőlem! Nem kellett több biztatás: megláttam egy orosz hadifoglyokból álló csoportot, akik a barakkjuk előtt álltak, és hozzájuk rohantam. Utat nyitottak nekem, hogy befuthassak a barakkjukba. A *Lagerältester* észrevette ezt, és utánam rohant. Az oroszok azonban megállították, és azt mondták: „Ha bejössz a barakkunkba, nem mész ki élve." Így ő sarkon fordult, és én az oroszokkal maradtam sötétedésig, utána visszaosontam a saját barakkomba. A bátyám már végleg lemondott rólam. Amikor meglátott, egy *mechayeh hametim*-et mondott. Ez Kol Nidrei éjszakáján történt, amely az év legszentebb időpontja, ilyenkor mindenki, aki zsidónak tartja magát, elmegy a zsinagógába. Hálát adtam Hashemnek, hogy ismét túléltem egy válogatást, habár a megpróbáltatások még korántsem értek véget.

Másnap reggel rájöttünk, hogy néhányan azok közül, akiket előző nap kiválogattak és bezártak, kitörték a barakk ajtaját, és szétszóródtak a táborban. Nekem azt mondták, hogy kb. 20–25 ember hiányzik, és helyettesítőket kell találni, mert délután, amikor a németek a számlálást végzik, a számoknak egyezniük kell. Egy SS-katona jött, és egy kápó segítségével addig szedték össze az embereket véletlenszerűen, amíg a számok meg nem egyeztek. A többi fogolynál alacsonyabb lévén, egy téglára álltam a középső sorban, hogy magasabbnak tűnjek, és ne figyeljenek fel rám. A kápó azonban kiválasztott, mire én elkezdtem sírni, mutogatva a nem létező izmaimat. „Alkalmas vagyok munkára, erős vagyok, kérem, hadd maradjak itt!" A kápó pofon ütött, de a német tiszt csak intett, és mondta neki, hogy hagyjon békén. Ehelyett a mellettem álló személyt vitte el. Yom Kippur napja volt.

Hogy miért történtek velem ezek a csodálatos megmenekülések, vagy miként lehettem ilyen szerencsés, sosem fogom megtudni. Szerencsés események sorozata volt, és nincs rá racionális magyarázat – többször meg kellett volna halnom, de életben maradtam. Hatvanan voltunk ott gyerekek az iskolámból, Kapuvárról, és csak ketten éltük túl: jómagam és egy lány.

A mi *Blockältester*-ünk politikai fogoly volt, mindig kedvesen bánt velünk. Egy alkalommal névsorolvasás után odajött hozzánk, mielőtt szétoszlottunk volna, és kihívta az alacsonyabb fiúkat: „Gyertek, kövessetek, gyertek velem." Nem tudtuk, mit akar, és hogy megbízhatunk-e benne, de ő kitartott, és minthogy úgy hírlett, rendes ember, én utánamentem. Azt mondta: „Most menjetek be a barakkba, és bújjatok el az ágyak alatt." Félórát maradtunk bent, majd visszatért, és azt mondta, hogy kijöhetünk. Hogy mi történt? Mint később kiderült, Mengele jött, hogy gyorsan megnézze a sorban álló embereket, és akit túl alacsonynak talált, azt kiválasztotta.

Ma, 67 évvel később, az évnek ebben a szakában mindig visszatérnek ezek a régen velem történt dolgok, és számomra a név: *yamim nora'im* immár szó szerinti értelmezést nyert. Mindemellett hálás vagyok Hashemnek, hogy sikerült túlélnem, és részesültem abban a *zechus*-ban, hogy utódaim három generációját láthattam, akik egytől egyig hűek vallásunkhoz, *ad bis go'el cedek.*

Forrás: Jewish Tribune

Tallózás egykori zsidó újságokban

Humanista zsidószemlélet (2.)

Katzburg Ilona a Libanon című zsidó tudományos és kritikai folyóirat 1938. május-júliusi számában közölt tanulmányában a humanizmussal kapcsolatban kifejti, hogy ellentétben az „ecclesia militans" középkorban elterjedt harcos állásfoglalásával, a humanizmus képviselői a héber nyelvet nem a zsidóság elleni fegyvernek tekintették, hanem közvetlen, hiteles eszköznek a Biblia világának, filozófiájának, kultúrájának megismeréséhez.

Az „ecclesia militans", a „küzdő egyház" szellemi hadjáratai közé tartoztak a hitviták. Ezek egyike volt az 1240-es párizsi, mely a királyi udvarban tartatott meg egy hétfői napon, június 24-én. Négy rabbit hívtak meg. A megvádolt Talmudot R. *Jechiél* Párizsból, R. *Mose* Coucyból, R. *Jehuda ben Dávid* Melunból és R. *Smuél ben Slomo* Château Thierryből képviselte. Vezetőjük R. Jechiél volt, egy bizonyos *Nikolas Donin* nevű hitehagyott zsidóval szemben. A vita kimenetelét illetően annyit tudunk, hogy a cenzúrabizottság a Talmudot máglyára ítélte. Az ítéletet két évvel később hajtották végre. Egy bizonyos „Henrik barát buzgó ösztönzésére Franciaország minden részében felkutatták a meglévő Talmud-példányokat" (*Graetz*). Huszonnégy szekérre való gyűlt össze, melyeket Párizsban 1242 júniusában, támmuz hóban, máglyán elégettek.

1263-ban volt a híres barcelonai vita, melyben a zsidóság vallásfilozófiájának védelmét a *Nachmanidészként* vagy Rambanként ismert gironai rabbi, kabbalista, orvos és misztikus bibliamagyarázó (1194–1270) képviselte, a keresztény nézeteket pedig egy domonkos rendi szerzetes, hitehagyott zsidó, Saul, aki héber nevét *Pablo Christianira* változtatta.

„A Nachmani és Christiani között lefolyt vita, összehasonlítva az R. Jechiél és Donin közti vitával, szembeszökő módon tünteti fel a spanyol zsidók óriási fölényét észak-franciaországi hittestvéreikkel szemben. A párizsi rabbi és Donin durva verekedők módjára harcoltak, kik szitkozódó szavak kíséretében ököllel rontanak egymásnak, míg a gironai rabbi és Christiani úgy léptek föl, mint két párbajozó lovag, kik a finom illem szabályainak betartásával osztogatják a csontig ható, de udvarias kardcsapásokat" – írja Graetz A zsidók egyetemes története című művében.

„A teremtő szkepszis igen korán felszínre hozta a gondolatot, hogy az Ótestamentumot az eredeti héber szöveg alapján kellene kiadni" – jegyzi meg rejtett iróniával Katzburg. A nagy itáliai reneszánsz humanista, *Niccolò de Niccoli* (1364–1437) vetette fel elsőnek ezt a gondolatot. Niccolinak sikerült rávennie barátját, *Poggiót,* hogy tanuljon meg héberül, de a korabeli beszámolók szerint a nyelvtanulás máig felderítetlen okokból megszakadt. A klasszikus héber nyelv legautentikusabb formájának elsajátítása „mindvégig a humanizmus nagy feladatai közül való volt".

Katzburg Ilonának ez a megállapítása drámaibb, mintsem azt első pillanatra gondolnánk. A héber nyelvvel való szenvedélyes foglalatoskodás ugyanis kifejezte a katolikus egyház dogmái iránti bizalmatlanságot, tanulmányozóját könnyen az inkvizíció látókörébe vonta. Magának *Rotterdami Erasmusnak* (1466–1536) is csak úgy sikerült később ezt az ellentétet feloldani, hogy az Újtestamentum ókori görög szövegének új, kritikai kiadását, melyben a Vulgata fordításbeli félreértéseit és hibáit igazítja ki, a katolikus egyház fejének, *X. Leó* pápának ajánlotta.

El kell ismernünk, hogy azoknak a középkori humanistáknak, akik a héber nyelv elsajátítását tűzték ki célul, egyáltalán nem volt könnyű dolguk. A héber stúdiumok elé gördülő akadályok között volt egy fontos tényező, a kortárs zsidóság, mely e nyelvet saját szent örökségének tekintette, könyveibe, tekercseibe, imáiba zárkózott vele. A holt nyelvek közé sorolt héber retorika ugyanis a zsidóság körében tetszhalottként felfeltámadt, zsidó emberek tömegei tanulmányozták nap mint nap, gondozták, őrizték, szerették. Állami létük, egykori szabadságuk megtestesítőjét látták benne. Idegen népek nyelvei közé keverve sok héber szó új életre kelt. Teoretikus nyelvi alap még nem létezett, mely a tanulásához biztos kapaszkodót nyújtott volna. Szövegek, szótárak, nyelvtanok nem forogtak közkézen. Mindaz, amit a középkor tudósa vagy érdeklődője a héber nyelvről megtudhatott, személyes közlésen, tanításon alapult. A humanista ember számára, aki be akarta magát ásni rejtelmeibe, egyetlen lehetőség maradt. A tanulmányban emlegetett Poggio, akiről sajnos többet nem sikerült megtudnunk, elsők között fordult ehhez a megoldáshoz. Németországi útja során egy neofita irányítása mellett sajátította el a héber nyelv alapjait.

Johannes Reuchlin (1455–1522) német humanista filozófus, jogász, filológus, filozófiai és teológiai író, a reformáció előkészítője, akit az első jelentős német hebraistának tartanak, maga is ilyen megoldáshoz folyamodott, de ezt tette abban az időben mindenki, aki a héber nyelv iránt érdeklődött. Túl kellett tenni magukat bizonyos előítéleteken. Annak a népnek a nyelvével és irodalmával foglakoztak, melynek tagjai a diaszpóra első éveitől kezdve, már egy évezrede, szorongatott helyzetben éltek Európa országaiban. Megélhetési lehetőségeiket mindenütt szűk, egyoldalú körülmények közé szorították. A gazdasági életben igen keskeny mezsgyén közlekedhettek egy rájuk kényszerített szerepkörben. A társadalmi élet egyéb területeire nem juthattak el, távol kellett maradniuk a tudományos, kulturális, művészeti élet nyüzsgő, eleven áramlataitól. A héber iránti érdeklődés azonban sokkal erősebb volt ezeknél a mesterségesen emelt akadályoknál. A biblikus irodalom és nyelv tisztelete és népszerűsége egyre nőtt. Voltak, akik a klasszikus görög és latin tanulmányozását háttérbe szorították a héberért, melynek eredete Mózesig, a törvényadásig vezethető vissza, sőt maga az Örökkévaló is ezen a nyelven nyilatkozott meg a biblikus időkben.

Többen felvetették azt a gondolatot, hogy a héber nyelv kapjon helyet a katolikus egyház szertartásaiban. Más hatással volna az emberi lélekre azon a nyelven szólni az Úrhoz, melyen egykor az egyistenhit hősei megnyilvánultak.

Reuchlin a görög kultúra legkiválóbb ismerőjeként szerzett hírnevet. 1485-től héber és arámi grammatikai tanulmányai mellett sorra jelentek meg a Bibliával, a Talmuddal és a kabbalisztikus irodalommal kapcsolatos elemző és feltáró művei is. Eljutott a Vulgata tekintélyének megkérdőjelezéséig, és annak felismeréséig, hogy a kereszténység tanításai az Ószövetség zsidó előzményei nélkül érthetetlenek. 1510 körül belekeveredet egy polémiába, mely a zsidóság és annak szent iratai körül folyt. Ezt kihasználva, ellenfelei inkvizíciós eljárást kezdeményeztek ellene. Talán csak hitének és a szerencséjének köszönhette, hogy ez az eljárás a reformáció időközbeni térhódítása miatt elmaradt.

A hébernek nagyon előkelő hely jutott a humanista nyelvszemléletben. „A humanizmus három szent nyelvet tisztelt: a hébert, a görögöt és a latint" – írja Katzburg Ilona. – „Az ideál a homo trilinguis, aki ebben a három nyelvben egyformán jártas. Mind a háromra tisztelettel tekintenek fel. A nemzeti nyelv jelentőségében elmarad mögöttük."

(folytatjuk)

Magén István

„Lesznek még szép napjaink!”

A mai magyar zsidóság körében az ősi tradíciók mellett létezik néhány új keletű hagyomány is. Az Élet Menete Alapítvány jóvoltából ez utóbbiak közé tartozik az a jótékonysági koncert, amelyet több mint fél évtizede minden novemberben megrendeznek a Dohány utcai zsinagógában. Az őszi nagyünnepek és a chanukka közé időzített hangversenyre ezúttal is minden jegy elkelt, sőt a padsorok mögé pótszékeket kellett beállítani. Négy kiváló művészegyéniség: *Érdi Tamás* Prima Primissima-díjas zongoraművész, *Kulka János* Kossuth-díjas színművész, *Tolcsvay László* Erkel-díjas zeneszerző-muzsikus és *Koncz Zsuzsa* Kossuth-díjas előadóművész közel háromórás műsorral tette forró hangulatúvá és emlékezetessé az estet.

A koncert nyitányaként Kulka János rockzenekari kísérettel adta elő Halleluja című dalát (*Zöldi Gergely* dalszövege stílusosan illett a hangulathoz: „Hallom, létezett egykor egy titkos akkord, / Amit Dávid játszott és az Úr kedvére volt...”), majd *Gordon Gábor,* az Élet Menete Alapítvány magyarországi vezetője köszöntötte a közönséget. Rövid beszédében utalt november 13-a különleges jelentőségére, hiszen az Országgyűlés döntése értelmében ez a nap immár a magyar nyelv, így a magyar szellemi és kulturális örökség ünnepe is. A rendezvény szervezőjeként bemutatta a jótékonysági koncerten fellépő művészeket és zenész barátaikat.

– Emlékezni és emlékeztetni mindannyiunk kötelessége! – hangzott az alapítvány jelmondata, majd Gordon Gábor a tavalyi fellépőket, *Hernádi Juditot, Heilig Gábort, Kern Andrást* és *Zoránt* említette, akik felejthetetlen műsort adtak e falak között.

– Az alapítvány által szervezett megmozdulásokon minden évben – vallási hovatartozásra való tekintet nélkül – több ezer ember vesz részt. Idén április 17-én mintegy húszezer ember vonult a fővárosi fáklyás emléksétán, a Budapesti Élet Menete programon. Az 53 tagországot számláló szervezetben egyre többen készülnek arra, hogy eljöjjenek velünk az „Élet Menete” zarándoklatra, a hangverseny bevétele ezt a nemes célt szolgálja. Az emlékezők úti célja a lengyelországi Auschwitz-Birkenau – folytatta a szónok –, az a hely, ahol szélsőséges magyar nácik a közelmúltban meggyalázták a mártírok emlékét. A tettesek nem maradhatnak büntetlenül! Felelősségre vonásukat a Mazsihisz vezetői azonnal kezdeményezték.

Az alapítvány elnöke ezt követően a meghívott vendégeket köszöntötte: Izrael magyarországi nagykövetét, az Élet Menete Alapítvány egyik fővédnökét, Svédország, Svájc és az Egyesült Államok külképviseleteinek vezetőit, *Aharon Tamirt,* a Nemzetközi Élet Menete Alapítvány európai igazgatóját, *Réthelyi Miklós* emberi erőforrás minisztert, *Valenta Lászlót Pintér Sándor* belügyminiszter képviseletében, a Fidesz parlamenti képviselőit, az MSZP és az LMP frakcióvezetőit és politikusait, *Gyurcsány Ferenc* volt miniszterelnököt, *Schweitzer József* nyugalmazott országos főrabbit, *Süllei László* protonotáriust, pápai káplán kanonokot *Erdő Péter* bíboros, prímás, érsek képviseletében, a meghívott egyházak részéről megjelenteket, *Frölich Róbertet,* a Dohány utcai zsinagóga főrabbiját, a koncert házigazdáját, *Streit Sándort,* a BZSH elnökét, *Szita Szabolcsot,* a Holokauszt Dokumentációs Központ igazgatóját, a szakmai és civil szervezetek képviselőit, valamint a jelen lévő rabbikat és kántorokat. Gordon Gábor ezt követően azokat a színművészeket és előadóművészeket üdvözölte – többek között *Mahó Andreát, Balázsovits Lajost, Hegedűs D. Gézát, Kern Andrást, Tordy Gézát, Bródy Jánost, Dés Lászlót, Heilig Gábort, Jávori Ferencet, Presser Gábort, Szabó Tamást* –, akik kurátorként vagy fellépőként az elmúlt években támogatták az Élet Menete tevékenységét.

Kulka János

– Bízunk abban, hogy a nagyérdemű a jövőben az alapítvány más rendezvényein, megemlékezésein is részt vesz, hiszen 2012 jubileumi év lesz. 25 éves a nemzetközi és 10 éves a magyarországi Élet Menete mozgalom. A programtervezet máris megtalálható a www.eletmenete.hu oldalon – emelte ki Gordon Gábor.

Elő a civil kurázsit!

Ilan Mor, Izrael nagykövete kemény hangú beszéddel mutatkozott be a közönségnek. Bevezetőjében hangsúlyozta, hogy az Élet Menete világszerte ismert és jelentős kezdeményezés; tevékenységének célja elsősorban az, hogy a „soha többé” kifejezés örökre a lelkiismeretünk központjában maradjon. – Az Élet Menete kapcsolatot épít az idősek és a fiatalok, a zsidók és a nem zsidók, a világ országai és Izrael Állam között – mondta a nagykövet. – Az Élet Menete olyan, akár egy világítótorony, amely elküldi a remény jelét a sötétbe. Abba a sötétségbe, amely napjainkban a demokratikus és szabad világot övezi. Ilan Mor nem rejtette véka alá, hogy e veszélyt az európai szélsőjobb tevékenységében látja. A nagykövet elmondta, hogy a legújabb kutatások alapján ezek az erők egyre vonzóbbak a fiatalabb generáció számára, amely már elvesztette bizalmát a fennálló hatalmi rendszer iránt, és máshol keresi az úgynevezett „jobb megoldásokat”. A szélsőségesek antiszemitizmust, idegengyűlöletet, félelmet és nacionalista érzéseket terjesztenek. – Hiszem, hogy néhány éven belül történelmi fordulópont előtt fogunk állni – folytatta beszédét a nagykövet. – Vagy eltávolítjuk a negatív jelenségeket társadalmainkból, vagy újra és újra szembe kell néznünk a nacionalista szélsőségekkel, a gyűlölettel, a megosztott társadalmakkal és az antiszemitizmus új hullámaival. Hadd emlékeztessek *Winston Churchill* szavaira: „Azok, akik nem tanulnak a történelemből, arra vannak ítélve, hogy megismételjék azt.”

A hagyományos antiszemitizmus máris megjelent, és megpróbálja törvényteleníteni a demokratikus zsidó államot. A nacionalista erők újra felvonulnak a városok és falvak utcáin. A soát újra és újra tagadják. Szánalmas tevékenységük központjában ismét a zsidók, a romák, a homoszexuálisok, a bevándorlók vannak.

Ilan Mor a továbbiakban annak a reményének adott hangot, hogy az illetékes magyar hatóságok ezentúl is minden tőlük telhetőt megtesznek annak érdekében, hogy eltökélten harcoljanak azok ellen, akik a zsidókat, a romákat és mindazokat, akik „mások”, a társadalom bűnbakjainak tekintik. – Itt az idő megmutatni a „civil kurázsit”, a polgári bátorságot, és szembenézni e negatív és veszélyes jelenségekkel! – figyelmeztetett a diplomata. – Biztos vagyok benne, hogy a magyar társadalom és a demokratikus politikai pártok is tökéletesen tudatában vannak e problémának, és tisztában vannak a felelősségükkel. Őszintén hiszem, hogy az Élet Menete Alapítvány folyamatosan emlékeztet majd erre a felelősségre – zárta beszédét az izraeli nagykövet.

Gordon Gábor

Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz és a BZSH ügyvezető igazgatója külföldi elfoglaltsága miatt nem lehetett jelen a koncerten; üdvözlő sorait *Bandi László,* az alapítvány kuratóriumi tagja olvasta fel. Zoltai Gusztáv úgy fogalmazott: – Büszkeséggel tölt el, hogy egy ilyen kiváló önkéntes fiatalokból álló alapítványnak lehetek egyik társ-fővédnöke. Példaértékű mindannyiunk számára, amit ez a fiatalokból álló baráti kör tesz annak érdekében, hogy minél több jóérzésű embertársunk kifejezhesse tiszteletét mártírjaink emléke előtt, emlékezzenek és emlékeztessenek. Tevékenységüket az állam és a főváros is magas kitüntetésekkel ismerte el. (...) Közreműködő művész barátaink a művészet köntösében hirdetik az emberi megértést, a toleranciát, a szolidaritást. Derűt és reményt adnak. Kérem, vigyék hírül a városban, hogy a mai estén fellépő nagyszerű emberek énekkel, szóval és a tehetség varázsával felelnek mindazoknak, akik a kedvünket akarják szegni, akik félelmet vetnek, hogy vihart arassanak.

„Békét és reménységet!”

Nem volt könnyű helyzetben *Érdi Tamás* zongoraművész és a Grazioso Budapest vonósnégyes, hiszen a hétköznapok drámaiságáról szóló beszédek után kellett az emelkedett művészet felé terelniük a közönséget. Schumann Esz-dúr zongoraötösét a fiatal zongorista és muzsikustársai: *Balogh Ferenc, Detvay M. Marcella, Rudolf András* és *Botvay Károly* – maguk is élvezve a zsinagóga kiváló akusztikáját – gyönyörűen adták elő.

Koncz Zsuzsa

Kulka János, aki koncertjein, lemezein több éve már a nagyvárosi történetek énekmondója, egy régi *Cseh Tamás*-dallal, a Fehér babákkal tért vissza az alkalmi színpadra. Ez a különös szám az 1970-es években a művész saját generációjának kultikus dala volt, és ezúttal jelezte a stílusváltást is. A színészt a *Závodi Gábor* vezette rockegyüttes kísérte (tagjai: *Lengyelffy Miklós, Tiba Sándor, Maróti Zoltán),* és az est további részében is ők játszottak a szólisták mögött. Sok éve nem volt olyan Kulka-koncert, ahol ne hangzott volna el az Ez a hely című dal (*Dés László* és *Bereményi Géza* szerzeménye), amely immár a kihagyhatatlan számok közé tartozik. Az összeállítás *Charles Aznavour* Szerelem című sanzonjával ért véget. A magyar változatot – Néma szerelem címmel – az ének mellett Kulka János kézjelekkel, jelnyelven is tolmácsolta.

Hófehér gitárral a kezében, hófehér hajjal lépett a mikrofon elé Tolcsvay László. A „nagy generáció” tagjaként elsőként 1968-ról énekelt, majd a sokak által várt Első villamos indult el felénk. Egy archaikus filmdal következett (Mély kút peremén), végül az ökumenikus szövegű Békét és reménységet! című szerzeményt adta elő a Rotunda énekegyüttes társaságában. A szóló és a kórus olyan gyönyörűen szólt, hogy pár percre mindenki elhitte: ezt a dalt ezen a helyen a közönségen kívül más is hallja.

Tolcsvay lírai blokkját Koncz Zsuzsa dinamikus koncertje követte, aki az elsötétített színpad fölötti kivetítőn megjelenve énekelte a „Hej, tulipán, tulipán, / Ez a hely az én hazám...” kezdetű népdalátiratot, mintegy vallomásként és az elkövetkező egy óra üzeneteként. Mert a közérzetre, a társadalmi bajokra és a politikai helyzetre vonatkozó üzenetben nem volt hiány.

Az „élő” Koncz Zsuzsa – az immár kivilágított zsinagógában – a bejárat felől, a padsorok között énekelve érkezett. Mosolyogva állt meg a közönség között, és olyan friss mozgással termett a színpadon, hogy észre sem vettük: Rohan az idő. A hallgatóság már ettől az entrée-tól elvarázsolódott, de erre még rátett egy lapáttal a régi slágerekből összeállított egyveleg, amelynek zárásaként felcsendült a Valahol egy lány. Ki gondolta volna, hogy a negyven évvel ezelőtti refrén a 2010-es évtizedben újra aktuális lehet: „A királyé nem leszek, nem leszek, / akkor inkább elmegyek, elmegyek.”

A gondos szerkesztéssel megválasztott újabb dalok – szinte mindegyiknek *Bródy János* írta a szövegét – egyértelműen a mai magyar valóságot fogalmazták meg elkeseredett, drámai, illetve az ezeket kissé oldó szellemes stílusban (Szebb jövő; Van még, ki rosszkedvűen ébred; Volt egy jó napom stb.). Koncz Zsuzsa összekacsintott a többnyire középkorú vagy annál idősebb közönséggel, de dalaival a fiataloknak is üzent.

Műsorában két duett is helyet kapott: a versértékű Százéves pályaudvart („Vannak idők, mikor menni kell, / mikor a ház falán feltűnik a jel...”) Kulka Jánossal, a Hajszálak című számot Tolcsvay Lászlóval adta elő.

A koncert végén valamennyi közreműködő (Érdi Tamás zongorán, Tolcsvay László gitáron kapcsolódva be) közösen adta elő a Jöjj, kedvesem című dalt, amely hajdan a Fonográf együttes lemezén még egyszerű szerelmes dalnak tűnt, Koncz Zsuzsa azonban más jelentést adott ugyanannak a szövegnek: „Meglátod, rendbe jönnek majd a dolgaink, / lesznek még szép napjaink.”

Az énekesnő két „kötelező” ráadásszámmal búcsúzott, mert a Ha én rózsa volnék és a Miért hagytuk, hogy így legyen (azaz a Sárga rózsa) nélkül még sohasem ért véget Koncz Zsuzsa-koncert. Ezzel a szép hagyománnyal zárult tehát az Élet Menete javára adott hatodik jótékonysági hangverseny.

Rojkó Annamária

Egy igazi gut sábesz Mádon

Az alábbi írással is szeretném kifejezni hálámat a Mindenhatónak, aki megsegített, hogy részese lehettem annak a csodának, ami az elmúlt szombaton történt a szülőfalumban, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Mádon.

A csoda pedig az volt, hogy megannyi évtized után ezen a szombaton ismét imádkozók hangjától-énekétől zengett a zsinagóga és környéke.

Emlékszem, amikor kicsik voltunk, nem egyszer felvitt oda bennünket a melámed, Drexler bácsi z'l, hogy ott tanuljuk a héber olvasást-írást.

Akkor a zsinagóga nagyon rossz állapotú, romos volt.

A templomot néhány éve (2004) az állam felújította. Most e nemzeti kincsünk egyben a világörökség része is.

Mádon a második világháború előtti utolsó rabbi *Chájim Cvi Ehrenreich* z'cl volt. Most decemberben, kiszlév hó 18-án lesz halálának 75. évfordulója. Ez volt az egyik oka az összejövetelnek, a másik pedig az, hogy a falu 200 évesnél idősebb zsinagógájában több mint 60 éve nem volt szombati istentisztelet.

Az Amerikában élő Ehrenreich rabbicsalád szervezte meg ezt a különleges és felejthetetlen sábeszt. A 31 fős cházid csoport New Yorkból, Izraelből, Kanadából érkezett a jeruzsálemi *Dushinszky* rabbival együtt a faluba. A Brooklynban élő, jelenleg

gyengélkedő *Eliezer Ehrenreich* mádi rabbit két fia és három unokája képviselte.

A Kúria Hotelben szálltunk meg. Itt volt a glatt kóser étkeztetés is. De a vallási tanítások és a köszöntők sora is itt hangzott el. Péntek délután a szombat korai beköszöntése miatt még világosban indultunk el a templom felé a főutcán. (Kaftános, strámlis zsidó emberek között haladtam, és arra gondoltam, milyen szépek lehetettek az egykori péntek esték a faluban, amikor még élt a több száz mádi zsidó, akiket a holokauszt alatt gyilkoltak meg...)

A szépen kivilágított zsinagóga fűtetlen volt, de mindannyiunk szívében nagy melegség támadt. Kicsit meg is könnyeztük ezt a megható érzést. Csakhogy nem volt idő elmerengeni: felhangzott az imádkozás. Amikor a löcho dajdi dallama felcsendült, valami megmagyarázhatatlan meghittség áradt templomunk szent falaiból.

Szombaton a reggeli imádkozás, tóraolvasás, muszáf úgy ment végbe, mint bármelyik más vallásos közösségben a világon. Ugyancsak hagyományhűen történt az esti imádkozás is.

A hávdálát a cházid társaság körtánccal színesítette.

Imádkozás után busszal a közeli Bodrogkeresztúrra mentünk, és ott tartottuk meg a meláve demálkét, a szombatbúcsúztatást az egykori csodarabbi, *Reb Sájele* házában.

Másnap, vasárnap reggel, még imádkozás volt a mádi zsinagógában, aztán gyors reggeli következett, és útnak indultunk, ki-ki otthona felé: Budapestre, New-Yorkba, Kanadába, Izraelbe. Akik Mádon voltunk ezen a szombaton, sok csodálatos élménnyel gazdagodtunk.

Deutsch László
főrabbi

190 éve hunyt el Taub Eizik Izsák

Sok ismert és kedvelt művészünk ajkán – *Bíró Esztertől Palya Beán* át *Demjén Ferencig,* aki a 2007-es Élet Menete koncerten énekelte el – csendült fel a híres „Szól a kakas már" című dal, melyet *Taub Eizik Izsák* rabbi hagyott örökül a világnak. Az eredeti magyar szöveggel hagyományozódva a mai napig világszerte az egyik legkedvesebb éneke sok zsidó közösségnek, dallamára számos klezmerfeldolgozás született, és így talán az egyik nemzetközileg legismertebb magyar eredetű dalnak is kell tekinteni.

Az 1751-ben Nagykállóban született Taub Eizik Izsák rabbit igen nagy tisztelet övezte már életében is, csodarabbiként emlegették. A békés egymás mellett élésre tanított, bevezette a magyar igehirdetést, közadakozásból iskolát, kórházat és zsinagógát alapított. Számtalan gyógyulás, bölcs példázat, jó tanács is kötődik alakjához; a nevéhez fűződő „Szól a kakas már" pedig szinte hazánk vidéki zsidóságának himnuszává vált. A szöveg első része magyar nyelvű, a másodikban héber betoldások vannak. A zsidó hagyományban a hajnalt kiáltó szárnyas a Messiás hírnöke. A dal a Messiás eljöveteléről szól, és arról, hogy ha a Messiás megérkezik, felépül a Szentély és Sion városa benépesül.

A dal keletkezésének körülményeit legenda magyarázza. Eszerint Taub Eizik Izsák sokat szeretett sétálni az erdőkön, mezőkön; szerette a természet szépségeit, szívesen időzött el az egyszerű pásztoremberekkel. Az egyik ilyen alkalommal pásztorfiút hallott énekelni. A dal nagyon megtetszett a rabbinak, és felajánlotta a fiúnak, hogy megvenné tőle. Amaz boldogan kötötte meg a számára előnyösnek tűnő üzletet. A rabbi, miután átnyújtotta a beígért egy aranyat, megtanulta az éneket, a fiú pedig elfelejtette.

Más források szerint viszont Taub Eizik Izsák gyűjtötte a falusi emberektől a csodaszép ének dallamát és szövegét, mások szerint ő írta, megint mások szerint kedvenc nótája volt és a meghonosításában segédkezett. Akárhogy is volt, a „Szól a kakas már" igen jelentős kul-

Ámos Imre: Hajnalvárás

turális-tradicionális értéket, üzenetet képvisel, melyre büszkének kell lenni, s szeretettel kell továbbra is énekelni!

Szól a kakas már, majd megvirrad már,
Zöld erdőben, sík mezőben sétál egy madár.
Micsoda madár, hej de micsoda madár?
Zöld a lába, kék a szárnya, engem odavár.
Várj, madár, várj, te csak mindig várj,
Ha az Isten néked rendelt, tied leszek már.

De mikor lesz az már, hej de mikor lesz az már?
Jibóne hamikdos, ír Cijajn tömálé
(= Ha felépül a Szentély, Cion városa benépesül),
akkor lesz az már!
És miért nincs az már, de miért nincs az már?
Umipné chatoénu golinu méarcénu
(= Bűneink miatt száműztek országunkból),
azért nincs az már.

(kez)

Maimonidész értekezései

A Logos Kiadó új könyvének bemutatója

Új kiadványát, a kora középkori filozófia Magyarországon még nem publikált darabját, Maimonidész Értekezések az isteni igazságosságról, üldöztetésről, megtérésről és feltámadásról című művét mutatta be a Logos Kiadó a Mazsihisz Dísztermében.

Az eseményt stílszerűen *Fekete László* főkántor éneke vezette be, Maimonidész 13 hitelve közül a Teljes hittel hiszem a Messiás eljövetelét... kezdetűt adta elő népi dallamok variációira.

Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója arra emlékeztetett, hogy Maimonidész – Rambam – munkássága ma is időszerű, mert olyan problémákról beszél, amelyek napjainkban is foglalkoztatják a zsidóságot. A középkori eredetiből készült fordítás közreadásáért köszönetet mondott a szerkesztőnek, *Babits Antalnak,* aki ezt megelőzően is sokat tett a középkori zsidó filozófia megismertetéséért, és kifejezte azt a reményét, hogy a mű igen hasznos lesz az egyetemi oktatásban, az ismeretterjesztésben és minden érdeklődő számára.

Kiss Endre professzor megemlítette, hogy a tudományban gondolati láncok épülnek fel, alakulnak ki, a gondolkodók munkái egymáshoz kapcsolódnak. Ezek a láncolatok meg-megszakadtak, de ez a kötet az újrakötésükhöz járul hozzá. Megemlítette, hogy a hetvenes években sokallották a középkori filozófia mennyiségét a rabbiképző tananyagában, de azután rájöttek, hogy nagyon is fontos ezt ismerni, mert közvetítést – láncszemet – jelent az antik és az újkori látásmód között. Ennek nyomán élénkült meg akkor a középkori filozófia tanulmányozása.

A mostani és a további Maimonidész-tanulmányok hatása talán ahhoz mérhető, mint amikor *Alexander Bernát* elkezdte érthetően magyarázni A tiszta ész kritikáját.

Maimonidész munkásságának hatása már 1204-es halála után érezhető volt a gondolkodásban, de még Spinozánál és Kantnál is megfigyelhető. A háború előtt gazdag irodalma volt művei újraértelmezésének, de azóta csak néhány tucatnyi tanulmány született. Ezért fontos újabb fordításokkal és újabb írásokkal bevezetni Rambam gondolatait a tudományos közéletbe.

Babits Antal, az ORZSE tudományos munkatársa előbb a mű szerkezetét ismertette. Maimonidész négy élethelyzetre, négy problémára ad enciklopédikus választ. Az első a valláserkölcs alapkérdéséről beszél, a második a korabeli vallásüldözést érinti. Érdemesnek találta felidézni a kérdést: mit kell tenni az üldözés közepette, engedni a térítésnek vagy vállalni a halált? A válaszban találkozik az éleslátás, a Szentírás és a rabbinikus gondolat: az életnél fontosabb nincs.

Különösen aktuálisnak mondotta Babits Antal a megtérés útjára vonatkozó fejtegetést, kiegészítve azzal, hogy a Szentírásban az egyszeri említések ugyanolyan fontosak, mint a sokszor tárgyalt kérdések, vagyis nincs mennyiségi értékrend. A szabad akarat kérdése kapcsán Rambam egy gondolatát idézte fel: értelmetlen lenne a Szentírás, ha benne akár csak egy gondolatot is meg lehetne kérdőjelezni.

A negyedik értekezés a holtak feltámadásával foglalkozik, tehát a végső idők kérdésével (*Dániel 12*). Ehhez azt a tanácsot fűzte: ha nagy a córesz, lehet foglalkozni a messiási időszakkal, de az meghaladja az ember képességeit.

Schöner Alfréd, az ORZSE rektora megtiszteltetésnek tekintette, hogy egy újabb Babits-könyvet indíthat útjára. Akárcsak az előző megszólalók, ő is *Scheiber* professzort idézte fel egy apró történettel: a tudós rabbi számára felejthetetlen élmény volt leningrádi látogatása idején, hogy egy eredeti Maimonidész-kéziratot vehetett kezébe.

Emlékeztetett arra, hogy 1977-ben a szeminárium százéves fennállása alkalmából hazánkba látogatott *Carmilly-Weinberger Mózes,* és a centenáriumi évkönyvbe tanulmányt adott a rabbiképző „Májmúni-iskolájáról". Az ORZSE tevékenysége, publikációi a magyarországi filozófiai kultúrtörténet kiegészítését szolgálták.

Schöner főrabbi a fordító munkájának méltatásakor külön kiemelte, hogy *Dobos Károly Dániel* a héberen kívül olyan holt nyelveket ismer és fordít, mint a májmúni szövegek nyelve, a judeo-arab, melyet héber betűkkel írnak, mint a jiddist. Ez a keveréknyelv minden olyan arab nyelvű országban megszületett, ahol zsidók éltek. Mivel a fordítás nem közbeiktatott segédnyelvből született, a leghitelesebbnek tekinthető, és mint ilyen, gazdagítja az emberi tudást.

A főrabbi zárógondolatként elmondta, hogy Rambam/Maimonidészt Nagy Sasként említették kortársai, és azt kívánta, hogy a Nagy Sas, Rambam útmutatása segítsen bennünket.

BJI

Olvasóink írják

Mélységes hálámat és nagyrabecsülésemet szeretném kifejezni Deutsch Zsuzsanna igazgató főorvosnőnek, Janklovits Éva doktornőnek és az intézmény II. ép. első emeletén dolgozóknak, amiért testvérem, Dunai Albert kívánsága teljesült, és élete utolsó napjait Önöknél tölthette, nem akármilyen kórházi ellátással. Csak a lehető legnagyobb tisztelet és elismerés illeti meg Önöket odaadó munkájukért, hogy az elesett, oltalomra szoruló, nagyon beteg emberek utolsó napjaikban és óráikban sem szenvednek hiányt semmiben, legfőképp az emberi bánásmód felső fokon történő művelésének köszönhetően.

Naponta látogattam a testvéremet, így némi betekintésem lett az osztályon folyó áldozatos munkájukba. Kórházuk valóban a nagybetűs SZERETETKÓRHÁZ.

Jelenleg a magyarországi egészségügyi intézmények többségében folyó munka meg sem közelíti azt, amit Önöknél láttam.

Áldás kísérje további munkásságát, kedves dr. Deutsch Zsuzsanna!

Török Lászlóné

Heinz Fischer, Ausztria államelnöke fogadáson köszöntötte Lazarovits Ernőt, a Mazsihisz külügyi vezetőjét, a mauthauseni és a gunskircheni koncentrációs tábor túlélőjét. Sandra Quenberger és Christian Buder, az Osztrák Szövetségi Vasutak (ÖBB) salzburgi oktatási intézményének vezetői Heinz Fischer (középen) jelenlétében a tanulók által rézlemezből kialakított osztrák címert nyújtották át szolidaritásból a holokauszttúlélőnek. Ugyancsak ez alkalomból Harry Kopietz, a bécsi tartományi parlament első elnöke ebéden látta vendégül Lazarovits Ernőt. A találkozót Günther Kronsteiner, az ÖBB linzi diákotthonának nyugalmazott igazgatója szervezte, aki éveken keresztül szállást és élelmet biztosított a mauthauseni megemlékezésen részt vevő magyar delegáció részére.

Kirándulás, konferencia, továbbképzés

Kelet-szlovákiai kirándulás

Az ORZSE közösségszervező szakos hallgatói a „Zsidó környezetünk védelme” című tantárgy keretében kétnapos kassai kiránduláson vettek részt a Mazsök által finanszírozott autóbusszal.

A Budapest–Kassa közötti út idegenvezetéssel telt. A III. évfolyamos hallgatók egy-egy magyarországi város zsinagógájának múltját és jelenét dolgozták fel és prezentálták. Így hallhattunk Hatvan, Eger, Miskolc és a Bodrogi Régió egykori zsidóságáról, zsinagógáiról, temetőiről.

Kassán a szlovákiai zsidó hitközségek szociális tevékenységéről tájékozódhattunk, majd megkóstolhattuk az ottani kóser konyha ízeit. Látogatást tettünk a régi és az új ortodox zsinagógában a Zvoránska és a Puskinova utcában, valamint környezetükben. Időt szakítottunk Kassa nem zsidó emlékeinek megtekintésére, szakavatott idegenvezető segítségével.

Másnap Eperjes zsidónegyedében, a csodálatos mór stílusú zsinagógában és az ottani iskolában tettünk látogatást, ahol a zsidó közösségszervező szakon tanuló II. évfolyamos hallgatók tartottak rövid előadásokat az ott látható tárgyakról (bima, áron hákódes, nér támid, menóra, mágén Dávid), majd a Pozsonyi Nemzeti Múzeum idegenvezetőjének magyarázatait hallgatva, megtekintettük Szlovákia egyetlen zsidó múzeumát, mely a Bárkányi-gyűjteményen alapszik.

A kirándulás Bártfa zsidónegyedének bejárásával zárult. Idegenvezetőnk *Cyril Bogol* evangélikus vallású nyugdíjas volt, aki gondosan figyelő felelőse az ottani emlékeknek, az ortodox zsidónegyed aktívan folyó építésének, a ma főleg az oktatást szolgáló zsinagógának, a chédernek, a gyönyörűen rendben tartott, bekerített temetőnek.

Hiteles forrásból tudhattuk meg azt a tényt, hogy a deportálások alatt bizonyos vonatok – a vasutasok jóvoltából – Eperjesnél lelassítottak, ezért néhányan leugorhattak, s közöttük van olyan túlélő, aki Amerikából küldött tóratekercset az eperjesi zsinagógának, valamint hogy Bártfa egykori zsidó orvosa komoly tüneteket okozó baktériumról számolt be a németeknek, aminek következtében a fertőzöttnek tűnő gyermekeket nem deportálhatták.

Példaértékű, hogy a kormány és a hitközség is jelentős erőket összpontosít a szlovák nemzeti kincs részét képező zsidó emlékek restaurálására, hogy alkalmassá váljanak oktatási és kulturális célú felhasználásra.

A kirándulás valamennyi résztvevője köszönetet mond dr. Lang Tamásnak, akinek szervező, oktató, orientáló és motiváló tevékenysége nélkül nem sikerült volna az utazás.

Továbbképzés a Közép-európai Egyetemen

A University of Southern California, a Shoah Alapítvány jogutódja és gondozója, továbbképzést tartott oktatási intézményeink vezetőinek és pedagógusainak.

Az intézetben található a világ legnagyobb digitális archívuma: közel 52 000 interjút tartalmaz, melyeket 56 országban vettek fel.

A résztvevők *Szőnyi Andrea* elméleti összefoglalója mellett a kutatás, a tananyagkészítés, illetve a tananyagfejlesztés technikáját ismerhették meg, kitérve a sokrétű felhasználás lehetőségére az állami, alapítványi és egyházi iskolákban.

Érzelmileg megviselt a szeretett édesanyámról, *Sommer Saroltáról* készült film oktatásban történő megjelenése, de nem lehet közömbös számunkra az, hogy a míg köztünk volt, egész életében oktató *Kármán György* tanár úr „oral report”-ja alapján tanulhatnak ma is a hazai iskolákban.

Magyarországon a Shoah Intézet Történelmi Archívumának teljes anyaga hozzáférhető a Közép-európai Egyetem könyvtárában, és megtekinthető a http://dornsife.usc.edu/vki/hungarian weboldalon, illetve ingyenesen letölthető. Ajánlatos használni az ország összes iskolájában, fenntartótól és felekezettől függetlenül.

Izraeli filmhét

A Puskin filmszínházban megrendezett 15. Izraeli Filmhét alkotásai szinte „kötelező filmként” ajánlhatók hallgatóinknak, akik motiváltak megismerni a fiatal vagy a mai Izrael szépségeit, gondjait, kapcsolatrendszerét. Kimagaslóak voltak Avi Nesher A házasságközvetítő (2010) és Menachem Golan Visszatérés Indiából (2002) című mozijai.

Lehetőségem volt hat alkalommal részt venni a sok esetben alacsony nézőszám melletti vetítéseken, ahol diákjaimmal alig-alig találkozhattam.

Javaslom, hogy egyetemünk oktatási célra igényeljen belépőjegyet, és hallgatóink filmesztétikai ismeretei bővítésének egyik eszköze legyen az Izraeli Filmhét, mely azok számára is elősegíti a megismerési folyamatot, akik nem vagy csak ritkán juthatnak el Izraelbe.

Konferencia

A Történelmi Egyházak Közoktatási Intézményvezetőinek Országos Egyesülete a Magyarországi Református Egyház *Hajós Alfréd* által épített Zsinati Székházában tartotta konferenciáját „Útközben” címmel, melyen alapvető tájékoztatást kaphattak a résztvevők a Nemzeti Köznevelési Törvény tervezett változtatásáról, valamint a Nemzeti Alaptantervről.

Kálmán Attila elnök megnyitó szavai után *Gloviczki Zoltán* helyettes államtitkár, majd *Oláh Gáborné* főtanácsadó előadása következett, később pedig az iskolai és óvodai szekcióban vehettünk részt.

Felekezetünket a Mazsihisz Oktatási Osztályának vezetője mellett a Scheiber Sándor-iskolából *Réz Gáborné* iskolaigazgató és *Kékes Mária* gazdasági vezető, az Amerikai Alapítványi Iskolából *Sugár Sára* iskolaigazgató, az Anna Frank Kollégiumból *Kárpáti Imre* igazgató, a Benjámin Óvodából *Rádainé Somosi Éva* óvodavezető és *Bőczén Zsuzsa* óvodavezető-helyettes képviselték.

Sommer László

Prágában Einsteinről

Közép-európai tudományos konferenciát rendeztek a közelmúltban a cseh fővárosban, melynek egyik témája *Albert Einstein* volt, aki száz évvel ezelőtt 16 hónapot töltött el az ottani német egyetem elméleti fizikai és matematikai tanszékének tanáraként. Ezalatt összesen 11 tudományos cikket írt.

Családjával Prága akkoriban új, Smichov nevű részén élt. A várost, városrészt meg is örökítette feljegyzéseiben. Jegyzeteiből megismerhetjük, hogyan alkotta meg az új gravitáció, az általános relativitás elméletét, melynek kidolgozása kapcsán intenzíven foglalkozott a matematikával, s a geometriát és a fizikát is sikeresen össze tudta kapcsolni benne. Ez utóbbi tudományok iránt *Georg Pick,* a német egyetem tanára keltette fel az érdeklődését. Két olasz matematikus: *Tullio Levi-Civita* és *Gregorio Ricci-Curbastro,* valamint a zürichi *Marcel Grossmann,* egy másik barátja segítette elmélete kifejlesztésében.

Pick volt az, aki meghívta Einsteint a *Berta Fanta* körül tevékenykedő zsidó értelmiségi körbe. Írókkal: *Max Broddal* és *Franz Kafkával* is találkozott, és kapcsolatba került a híres Német Társasággal is, amely a Krakkó utca 16. szám alatt működött. Prágai tartózkodását emléktábla örökíti meg.

Berényi Zsuzsanna Ágnes, a történelemtudomány kandidátusa

Köszönjük!

A Nemzeti Adó és Vámhivatal a napokban tette közzé az egyházi 1%-os felajánlásról szóló 2011. évi közleményét. Ebből kiderül, hogy 2011-ben a 2010. évre fizetendő adó 1%-át 477 személlyel többen, 7599-en ajánlották fel a zsidó vallási csoportoknak, mint a tavalyi évben.

A Mazsihisz részére felajánlást tevők száma 412 fővel (azaz több mint 7,5%-kal) 5829-re emelkedett, az EMIH részére felajánlást tevők száma némileg csökkent, míg a másik három zsidó vallási csoport számára felajánlást tevők száma összesen 68 fővel nőtt.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége az 1%-ból befolyt több mint 65 millió forintot elsősorban az idős, beteg emberek megsegítésére, az oktatási rendszer és a zsidó civil ifjúsági csoportok támogatására használja fel.

A Mazsihisz köszönetét fejezi ki mindenkinek, aki 1%-os felajánlásával hozzájárul a magyarországi zsidó élet fennmaradásához és továbbfejlesztéséhez.

KÖNYVISMERTETŐ

Benedek István Gábor: Bergeni keringő

A szerző részint már megjelent, részint először publikált novellákat gyűjtött egy kötetbe. Az írások tartalmukat tekintve a huszadik század botrányáról, a holokausztról, illetve a lágerek életéről szólnak.

Egy hétéves fiú szüleivel együtt éli át az ausztriai, a németországi és a csehországi táborok fülledt, fojtogató, kegyetlen dörgeműzés világát. A fogékony gyermeki lélek puha viaszként rögzíti e pokoljárást: éhezéssel, husángokat szorongató ukrán kápókkal, a karnyújtásnyi halálközelséggel. Mélyen átjárja a körülötte élők szenvedése, a felnőttek jó-rossz jelleme, mármint amit kicsihol a fogolyból a koncentrációs táborok világa.

Mi feszülhet a tragikus életsors ellenébe? Az emberi lélek szívóssága, a hazai emlékek varázsa, amely sokaknak adott erőt az elviselhetetlen elviseléséhez. Jók és rosszak jelennek meg e novellákban. A rabtartók között is vannak viszonylag emberségesebbek, és a rabok magatartása is – érhetően – néha kívánnivalót hagy maga után. *Benedek István Gábor* írói erejét abban érzem, hogy a hétéves fiú élményanyagát, mások tapasztalataival kiegészítve, szintetizálni tudta, s a történetek információs anyagát – művészi teljesítményként – át tudta lendíteni az esztétikai szférába.

A könyvcím zenei utalása a történetet átlengő muzsikára utal. Ez végigkíséri a cselekményt a buchenwaldi keringőtől a terezini fiatal nő zongorajátékáig. Már Illyés is tudta, hogy a zene képes feloldani a rettenet sötét árnyait. A másik mozzanat a derű, mely képes átütni a komorabb részeken, s „vihar fölé emelt nyárderű” gyanánt erőt adhat az emberi léleknek. Meg kell említeni a különös sorsok ábrázolását, Szerecsen Pistitől Schwarz Sándornéig. A különösség mint esztétikai kategória a tipikus jellemábrázolás ellenpólusa és kiegészítője.

Ha a recenzensnek szabad némi szubjektivitást érzékeltetni az ismertetésben, elmondhatom, hogy Terezinben én is hasonló élményeket éltem át. Tizenhárom éves voltam, a szerző hat évvel fiatalabb. Ott és akkor nem találkoztunk, nem ismertük egymást. Azt végképp nem gondoltam, hogy hatvanhat évvel később én leszek novelláskötetének egyik bemutatója.

(Budapest, Vince Kiadó, 2011. 197 o.)

László József

Stefan Heym: Mindig a nőnek van igaza és egyéb bölcsességek

Ugye megtörtént már önökkel is, hogy nem tudták, milyen szép ajándékkal szerezhetnének örömet a feleségüknek a születésnapján vagy bármikor? Nyaklánca már van, gyűrűje is van, és Isten tudja, hány könyv a polcán, azt meg soha nem lehet tudni, hogy a pulóverek, sálak és kesztyűk megfelelnek-e az ízlésének és jó-e a méretük, tetszik-e a színük, a csokoládé a fogyókúra miatt nem jöhet szóba, és a virág – ó, az nagyon gyorsan elhervad.

Azt gondoltam tehát, inkább megkérdezem, hogy ne hibázzak, és akkor megmarad a jó hangulat, különösen a születés- és ünnepnapokon. És amikor azt kérdeztem, hogy Drágám, milyen ajándékot szeretnél kapni, akkor a nejem rám nézett azzal az egészen különös pillantásával, és azt mondta, írj nekem egy történetet.

Stefan Heym: Mindig a férj a hibás – elbeszélések

Jól emlékszem még. Akkoriban vidám voltam, és könnyű szívvel vagy legalábbis kiegyensúlyozott lélekkel járkáltam a világban, de mostanában

rögvest az jut az eszembe, hogy mit csináltam már megint, az ingemen ott a folt, hogy került oda, különben is, épp elég tiszta ing van még a szekrényben, és ez a régi, lestrapált nadrág, mindig úgy nézel ki, mint egy hajléktalan, különösen ha valahova el akarunk menni, egyáltalán nem adsz magadra; és akkor elkezd bennem valami nőni, növekedni, nem tudom, mi, de amikor ezt megemlítem a barátomnak, Mendel professzornak, a híres lélekbúvárnak, akkor ő azt mondja, ez a bűntudatod; ha mindig minden félresikerül és megfeneklik, akkor mégiscsak hibás valaki, és a dolgok állása szerint ki lehet az? – csakis te. Ezért tehát mindig a férjek a hibásak.

Információ a fenti két könyvről: Vég Zsuzsa kereskedelmi vezető, postacím: 1147 Budapest, Öv utca 146. Tel.: (06-1) 460-0272, 460-0273. Tel./fax: (06-1) 460-0274. E-mail: panem@panem.hu

MEGHÍVÓ

Szeretettel meghívjuk Önt és kedves családját 2011. december 20-án, kedden, 15 órakor tartandó CHANUKKA ünnepségünkre.
A gyertyák fényét dalaival élénkíti Gerendás Péter és zenekara.
A szeretetet és kedvességet a Benjámin Óvoda gyermekeinek éneke biztosítja.
A tudásunkat Schweitzer József főrabbi úr csiszolja.
Az 5772-es év első chanukkagyertyáját Szerdócz J. Ervin rabbihelyettes gyújtja meg.
„Kabaré G”
A jókedvért felelősséget a zsidó humor előadói vállalnak: vendégeink a Mikroszkóp Színpad Sas-fiókái.
A kabaréjeleneteket előadják: Aradi Tibor, Schramek Andrea és Szántó Szandra.
Hagyományos fánkkal, üdítőitallal, teával, kávéval kínáljuk a jelenlévőket. Aki éhes marad, vendégünk néhány szelet zsíros kenyérre, tepertővel és lilahagymával.
Az Újpesti Idősek Klubja és az Újpesti Zsidó Hitközség elöljárósága nevében:

Frölich Erika klubvezető — **Szerdócz J. Ervin rabbihelyettes**

Budapest IV., Berzeviczy G. u. 8.

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfőszerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Fogorvosi rendelőm címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbitestület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermekek körülmetélését vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbitestulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Tóratekercsek, tfilinek és mezüzék számítógépes ellenőrzése és javítása. Farnadi-Jerusálmi Márk. Telefon: 06-70-932-8275, e-mail: sofer@sofer.hu, weboldal: www.sofer.hu

Kiadó Bp. I., Attila úton 81 m^2-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Kiadó Bp. VII., Thököly úton 81 m^2-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Üdüljön Budapest centrumában fél áron. 00-36-20-935-4867.

Vizes falak utólagos szigetelése, hőtérkép készítése, műszeres falnedvességmérés. Tel.: +36-30-950-1306, 06-1-251-8684, www.falszigeteles.hu

Licites eljárással eladó ingatlanok!

Bp. III., Czetz János u. 67. sz. alatt 30 m^2-es garázs. Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft.

Bp. VI., Délibáb u. elején 75 m^2-es, kétszobás, földszinti öröklakás. Kikiáltási ár: 26 730 000 Ft.

Gyömrőn 730,35 m^2-es kastély 9398 m^2-es telekkel és 9758 m^2-es kerttel. Kikiáltási ár: 95 000 000 Ft.

Budapest VII., Bajza utcai Garzonházban 37 m^2-es, felújítandó lakás. Kikiáltási ár: 6 993 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 604 m^2-es telek. Kikiáltási ár: 3 900 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 603 m^2-es telek. Kikiáltási ár: 3 860 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 620 m^2-es telek. Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft.

Az ingatlanokról a 06-30-217-3460 telefonon lehet érdeklődni munkaidőben.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 3120 Ft
Külföldre 5760 Ft/év
USA és Izrael: 6240 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.
Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomtatás:
VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.
ISSSN 0133-1353

Önkéntes munka Erecben! Gyere és támogasd munkáddal és ottléteddel Izrael Államát! Időpont: 2012. január 15-től február 5-ig. Jelentkezés: Deutsch János, 06-20-233-8454 vagy lljano@freemail.hu

Készpénzért vásárolok mindenféle műtárgyat és régi ruhaneműt. Hívását várom. 06-70-665-2105.

Kiadó lakásokat, házakat keresünk! „Albérletpont”, a bérbeadás szakértője! 351-9578, 06-70-383-5004, weboldal: www.alberletpont.hu

Dob utcában, a Hanna étterem mellett, kertes házban kétszintes lakás eladó (123 m^2, 4 szoba, összkomfort, II. emelet). 06-30-411-6589.

Paplankészítés, ágytolltisztítás. 1067 Budapest, Teréz körút 35. Telefon: +36-1-312-2516, www.paplan.hu

A MAOIH szeretetotthona a XII. ker., Alma utcában idősek bentlakásos ellátását vállalja egyágyas szobákban. Az intézmény valamennyi lakó részére napi legalább háromszori kóser étkezést, mentális gondozást, egészségügyi felügyeletet biztosít. Érdeklődni: 06-1-355-2765, 06-20-956-5265.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay u.–Murányi u. sarok, a Garay térnél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Nyugdíjas hölgy munkát vállal, akár bentlakással. Külföldi is érdekel. 06-30-265-1259.

Kozmetika. Minőség, tapasztalat, kedvezmények. VII. ker., Nefelejcs u. 42. Tel.: 351-4710, +36-20-391-5723.

Idős ember felügyeletét vállalja Budapesten ottlakással középkorú, leinformálható nő. Telefon: 06-20-217-5213.

Bénulások (stroke, Parkinson, athetosis stb.) rehabilitációját otthonában vállalom Pető-módszerrel. 06-70-534-2724.

Ha nincs szakmája, kitanítom a kozmetikai mesterségre, gondozásomért. 06-30-824-9184.

Nyugdíjas hölgy munkát vállal. Külföldi is érdekel, akár ottlakással. 06-20-241-9450.

Eladó óbudai zsinagóga mellett háromszobás, egyedi fűtésű, erkélyes lakás, budai hegyekre kilátással. Azonnal beköltözhető. Mobil: 06-30-370-6100.

Eladó VIII. kerületben 60 m^2-es, 2 szoba összkomfortos, I. emeleti, utcai, déli fekvésű, lakható, felújításra szoruló lakás. Irányár: 9 millió Ft. Érdeklődni: leslievig@hotmail.com, 06-30-414-2696.

Cézár-házban belső kertre néző, kétszobás, bútorozatlan lakás kiadó. 06-30-962-0890.

GÁBOR ESZMERALDA becsüsműgyűjtőnő elsőként, legmagasabb áron, készpénzért vásárol judaikát, továbbá festményeket, csillárt, bronztárgyat, bútorokat, ezüsttárgyakat, porcelánokat, herendit, meissenit, Zsolnayt, Kovács Margit, Gorka Géza alkotásait is. Egyebeket, órákat, teljes hagyatékot. Kiszállás, értékbecslés díjtalan, vidékre is. Üzletünk száma: **06-1-364-7534, 06-70-264-1926.**

HÁZASSÁG

21 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8–10-ig, este 20–22-ig. E-mail: gyorgyi.asszony@gmail.com

„SALOM” társközvetítő, házasságközvetítő, társaságszervező. Fülöp Zsuzsa, e-mail: zsuzsa194705@t-online.hu

50-es férfi keresi házasság céljából 30–40 év közötti rendes hölgy ismeretségét. „Isztambuli nászút” jeligére a kiadóba.

Programajánlat

DECEMBER

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

5. (hétfő) 19 óra: Stand-up kabaré
6. (kedd) 19 óra: Bächer Iván: Sétatárs – könyvbemutató
11. (vasárnap) 19 óra: Ezen a szinten... – politikai fekete kabaré
12. (hétfő) 19 óra: Frida – zenés dráma
13. (kedd) 19 óra: Heller Ágnes estje
14. (szerda) 19 óra: Talmud, Tóra és a többiek
19. (hétfő) 19 óra: Bächer Iván: Végtörlesztés – zenés kabaré
20. (kedd) 19 óra: Wojcek – one man show
28. (szerda) 19 óra: Én, Királyhegyi! – kabaré
29. (csütörtök) 19 óra: Ephraim Kishon: Rómeóné és Júlia ura – komédia

Generációk Klubja
(VI. ker., Hunyadi tér 3. félemelet)

5. (hétfő): A klubfoglalkozás elmarad.
12. (hétfő) 17 óra: Találkozunk a Zsidó Múzeum előtt!
19. (hétfő) 15 óra: A klub vendége Vencel György kántor.
A 25-i (délután 17 órától) chanukkai programot külön felhívásban olvashatjátok!
A gyógytornát és a Downfejlesztést 22. és 29. kivételével minden csütörtökön megtartjuk a szokott helyen és időpontban!

Budai Micve Klub
(II. Frankel Leó út 49.)

4. (vasárnap) 19 óra: Vendégünk Bárdos András, az ismert tévés személyiség. Beszélgetőtárs: Bóta Gábor.
8. (csütörtök) 17.30: Köves Tamás képzőművész Hanukaváró c. kiállítását megnyitja: Bächer Iván.
10. (szombat) 18 óra: A népszerű házaspár, Básti Juli színésznő és Puskás Tamás színész-rendező, a Central Színház igazgatója lesz a vendégünk. Házigazda: Bóta Gábor újságíró.
17. (szombat) 18 óra: „A legnagyobb átok zsidónak és nőnek lenni: holokauszttúlélő orvosnők önéletírásai” címmel dr. Louise O. Vasvári előadása.
20. (kedd) 16-tól 22 óráig: Öt zsinagóga közös chanukkája a Frankelben. Részvételi hozzájárulás 13 éves kortól: 500 Ft.
Állandó programjaink:
Hétfőnként 16-tól 17 óráig karbantartó torna csontritkulásos betegeknek.
Keddenként 19 órától Balázs Gábor előadás-sorozata a zsidóságról.
Csütörtökönként 18 órától Frankel Baráti Kör. Csevegés, társasjáték, kártya, sakk. Várjuk új tagok jelentkezését!
Vasárnaponként 10-től 11.30-ig: Talmud-tóra 2–10 éves gyerekeknek.
Témák: zsidó ünnepek, biblia, héber dalok és táncok.
10-től 11.30-ig: Bár micva és bát micva felkészítés 10–15 éveseknek. Témák: írás-olvasás-beszéd héber nyelven, imák, a zsidó élet ünnepei, ciklusai és hagyományai.
Infó: www.hillel.hu, info@hillel.hu

A KINCSŐRZŐ FA

Zsidó mesék és elbeszélések
Összeállították: Komlós Aladár és Vihar Béla
A GABBIANO Print Kft. gondozásában, limitált példányszámban, Heller Bernát előszavával, Vadász Endre rajzaival és Oláh János bevezetőjével
MEGJELENIK 2011 decemberében, chanukka előtt.
Kapható:
VII. ker., Wesselényi u. 13. (Judaica Gallery); XIII. ker., Hollán Ernő u. 25. (Kabbala); XIII. ker., Pozsonyi út 5. (Láng Téka)
Megrendelhető:
www.ledorvador.hu/kincs; gabbiano@gabbiano.hu; gabbianokonyv@mail.datanet.hu; illetve a Gabbiano Print Nyomda és Kiadó Kft. címén (1135 Budapest, Reitter Ferenc utca 8/B.).

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Dec 2.	Szombat reggel Dec 3.	Péntek este Dec 9.	Szombat reggel Dec 10.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	15.45	9.30	15.45	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	17.00	9.00	17.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	15.45	8.00	15.45	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Bérkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	15.45	8.00	15.45	8.00
Alma u. 2.	15.45	8.45	15.45	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	17.00	9.00	17.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	15.45	9.00	15.50	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	15.35	8.00	15.35	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	15.35	8.00	15.35	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	

NAPTÁR

December 2. péntek	Kiszlév 6.	Gyertyagyújtás: 3.36
December 3. szombat	Kiszlév 7.	Szombat kimenetele: 4.46
December 9. péntek	Kiszlév 13.	Gyertyagyújtás: 3.34
December 10. szombat	Kiszlév 14.	Szombat kimenetele: 4.45

Hírek, események röviden

– Gyémántdiploma. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szenátusa gyémánt oklevelet adományozott Domán István főrabbinak 60 éven át kifejtett értékes szakmai tevékenységének elismeréseként. Gratulálunk!

– **Adományok.** Szegő László 20 ezer Ft-ot adományozott a Szeretetkórház részére. Gesztesi János 2000 Ft-os adományával segítette az Igaz Emberekért Alapítványon keresztül a Jad Vasem-kitüntetetteket. Köszönjük.

– **Koszorúzás a Kozma utcai temetőben.** Klaus Peter Riedel német követ és Manfred Knopp véderő attasé koszorút helyezett el a Holokauszt Emlékmű talapzatán. Előtte Lazarovits Ernő, a Mazsihisz külügyi vezetője üdvözölte a megjelenteket, tájékoztatta őket az emlékmű létrehozásának történetéről, végül a Kél málé ráchámimot recitálta. A német evangélikus lelkész a Bibliából olvasott fel egy részletet. A megemlékezésen részt vettek a NÜB elnökhelyettesei, Dénes György és Lebovits Imre, valamint Seres Györgyné és Pusztai Béláné.

– **A Debreceni Zsidó Templomért és Temetőért Alapítvány** köszönetet mond mindazoknak, akik 2010. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítványnak ajánlották fel. A beérkezett összeget az alapítvány tartalékolja, a közeljövőben reményeink szerint elkezdődő Pásti utcai zsinagóga belső rekonstrukciójához.

– **A DZSH** ezúton mond köszönetet prof. emeritus dr. Gergely Judithnak, aki néhai férje, prof. dr. Kulcsár András belgyógyász egyetemi tanár zcl. emlékére hitközségünk idős tagjainak az őszi ünnepekre ez évben is szeretetcsomagot küldött. Ezzel egyidejűleg ugyanezen tagjaink a Béres Alapítvány és a debreceni Plaza Patika jóvoltából Béres cseppet kaptak ajándékba.

– **Jubileumi reprint.** Tíz évvel ezelőtt, Schweitzer József nyug. orsz. főrabbi 80. születésnapjára jelent meg Kertész Péter: Nehéz zsidónak lenni című életrajzi kötete. Idén az Ulpius Ház ismét kiadja a művet.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10–18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

Halálozások

Brüll Józsefné Grünhut Irma, a pécsi hitközség tagja 87 éves korában visszaadta lelkét Teremtőjének. Hagyományhű családban született. A vallási indíttatás elkísérte egész életén át. Segítőkész, szorgalmas, dolgos asszony volt, akit becsültek az emberek. Temetésén *Deutsch László* főrabbi mondott beszédet. A gyászimákat *Szilágyi Gábor,* a Dohány utcai zsinagóga kántora recitálta. Gyászolják: unokaöccsei, *Sándor* és *Péter,* valamint családjuk, a Szántó család, a pécsi közösség tagjai, ismerősök, rokonok, barátok, mindazok, akik ismerték és szerették.

Fájdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy drága Édesanyám, *Ungár Györgyné* szül. *Steiner Ágnes Zsuzsanna,* életének 73. évében elhunyt. Gyászolják: fia, *Tamás,* férje, *Gyuri,* menye, unokái, rokonsága itthon és külföldön, szomszédok, barátok, volt munkatársai, a Nyugdíjasház vezetősége, ápolói és lakói.

LAKÁS, ÉPÜLET FELÚJÍTÁSA

- Alpinista módon homlokzatjavítás, tetőfedés
- Festés, mázolás, tapétázás, csempézés
- Műszaki vezetés, árajánlat-készítés hitelfelvételhez is

FRANK (alapítva: 1892/1972)
Tel./fax: (1) 331-5743
E-mail: frank1063@t-online.hu
Munkadíjból 5% kedvezmény!

Latyi

Rajongva szerettem a nagy színészt, a kiváló komikust, a zseniális clownt: Latabár Kálmánt. Már gyerekkoromban, amikor csak tehettem, Latabár-filmeket néztem. A szüleimtől uzsonnára kapott tíz fillérekből uzsonna helyett rohantam a környékbeli mozikba, a Damjanichba, az Odeonba, a Rexbe. Stan és Pan és a három Ritz fivér bohókás kalandjain is jókat lehetett röhögni, de egyikük sem nyújtott olyan önfeledt szórakozást, mint Latabár Kálmán. Ha a neve szerepelt a plakáton, moziban, színházban telt ház volt, minden jegy elkelt. Amikor először találkoztunk személyesen, 1944. szeptember 27-én, vijjogtak a szirénák.

A járókelők pánikszerűen menekültek a légoltalmi pincékbe. Én a légiriadó pillanatában egy Aréna úti ház előtt álldogáltam, tehát annak az óvóhelyére menekültem. Bármilyen bizarrnak tetszik: odakint zuhogtak a bombák, de az óvóhelyen félelemtől reszkető, sápadt emberek helyett vidám, hangosan hahotázó férfiakat és nőket találtam. Az óvóhely közepén, teddybear kabátjában, elmaradhatatlan csokornyakkendőjével, monoklival ott állt Latabár Kálmán, és mókázott, komédiázott, mindenkivel elfeledtetve az életveszélyt. Latyi ennek a háznak volt a lakója, s derűt varázsolt maga köré ezekben a percekben is.

Érthető volt a zavarom, amikor évekkel később, a Fészek Klubban, odaintett az asztalához. Monoklija mögül rám kacsintott:

– Terveim vannak veled, Szilveszter!

– Ó, művész úr, én el sem tudom mondani, milyen megtiszteltetés – dadogtam. – Meg kell mondanom, hogy én legalább huszonötször láttam minden filmjét.

– Huszonötször? Ez igazán nem sok. Úgy látszik, hogy nem szereted a filmjeimet – mondta jellegzetes latyis stílusban, aztán vállamnál fogva lenyomott egy székre. – A rádiókabaré felkért, hogy csináljak valamit az új műsorban, írjál nekem egy jó anyagot. De előre figyelmeztetlek, hogy az nekem nem tetszik, nem elég mulatságos, nincs benne egy épkézláb ötlet.

– Miben? – kérdeztem döbbenten

– Abban az anyagban, amit írni fogsz. Figyelmeztetlek, hogy én nagyon válogatós vagyok, de ha egyszer valami megtetszik... akkor sem biztos, hogy előadom.

Valóban nem volt könnyű dolgom. A kuplémat tízszer átíratta velem, míg végre, óriási örömömre, bemutatta a rádiókabaréban:

CSALÓDÁS

Már két hete nem ír,
Oly szomorú vagyok.
Egyetlen sort sem ír,
Így múlnak a napok.
Mért vagy ilyen hűtlen?
Rosszul bántam veled?
Úgy simultál hozzám
Itt a szívem felett.
Nem írsz egy betűt sem,
Mondd hát, mi az oka?
Golyóstollban így még
Nem csalódtam soha!

Rendkívül lelkiismeretes, igényes művész volt. Vidéki szereplésein, a legkisebb faluban is éppoly lelkiismeretesen játszott, mint a Fővárosi Operettszínházban. A tanyavilágban, az egyik előadás szünetében, beült az öltözőjébe egy fehér bajszos bácsi, és így szólt hozzá:

– Tisztelt Latyi művész úr, köszönjük, annyit kacagtunk magán, hogy a könnyünk is kicsordult. Ne menjen vissza arra a fránya, rossz levegőjű Pestre. Maradjon itt nálunk a téeszben. Nem lesz rossz dolga, csak nevettetni kell a tagságot, és megkapja a munkaegységet!

Latabár Kálmán egy pillanatig gondolkodott, aztán az öreg kezébe csapott:

– Maradok, bátyám, ha adnak egy kis háztájit, és ha valaki eljátssza a téesztagok közül Pesten, a Csárdáskirálynőben, a Bóni grófot!

E kis emlékezést hadd fejezzem be azzal a tréfával, melyet a szeretett Latyinak írtam, tudomásom szerint a rádió hangmúzeuma is őrzi.

Mama: Látom, maga is itt ült a film bemutatóján. Nos, hogy tetszett a lányom?

Latabár: Kezicsókolom, a lánya elragadó volt, felülmúlhatatlan, különösen az a rész, amikor...

Mama: Hát igen. Úgy érzem, sikere lesz a kislányomnak. Ha tudná, hogy kimerítették szegényt a felvételek. Naponta tizenkét óra hosszat a jupiterlámpák előtt állni, nem csekélység. Mit szól hozzá, amikor a nagyjelenetben egy pillanatra visszanéz, de a szemében benne tükröződik az élet igenlése, s ugyanakkor az elkövetkezők szomorúsága? Látta azt a fátyolozott tekintetet?

Latabár: Igen, kezicsókolom. Esküszöm, fátyolban ma a művésznő utolérhetetlen. Becsületszavamra a legfátyolozottabb tekintet, amit valaha is láttam!

Mama: Azt elhiszem. Az arcjátékkal meg volt elégedve?

Latabár: Mi az, hogy meg voltam elégedve? Sírtam, zokogtam, odavágtam magam a zsöllyéhez. A művésznő ma európai viszonylatban egyedülálló!

Mama: Talán világviszonylatot akart mondani?! Persze a laikusok azt hiszik, a színésznő élete csupa gyönyörűség. Tudja, hány tépelődő, álmatlan éjszakába került, amíg felépítette magában a tökéletes figurát? Persze a vásznon ebből semminek sem szabad látszania.

Latabár: Nem is látszik. Az égvilágon semmi sem látszik.

Mama: Tudja, a színész más technikával dolgozik a színpadon, és mással a filmen. Például mit szól ahhoz, amikor a lányom vergődik, mert úgy érzi, hogy nem talál kiutat, és akkor lassan megjelenik az a pici bús redő a homlokán, érzékeltetve az idő múlását?

Latabár: Az a redő, kezicsókolom, belekerül a Filmlexikonba! A némafilm óta redőben ilyen még nem volt!

Mama: Mégis melyik volt a legkiemelkedőbb jelenete?

Latabár: Kezicsókolom, talán amikor az alkonyatban, nótaszó mellett szedik a ribizlit.

Mama: Micsoda? De hiszen a lányom a ribizli forgatásán nem is volt jelen.

Latabár: Bocsánat, nem egy szőke, magas hölgy a lánya?

Mama: Kikérem magamnak! Az én lányom az a fekete, alacsony, a báljelenetben. Középről a tizenhetedik... Tudja, ott a kavargó forgatagban.

Latabár: Persze, persze. Tessék megengedni, hogy szívből gratuláljak a kedves lányához. Isten áldása, ha valaki így tud kavarogni.

Mama: Köszönöm. Kavargásban ma első a lányom. Világviszonylatban.

Latabár: Nagyon örültem, hogy találkoztam a művésznő mamájával. Ha szabad kérdeznem, legközelebb miben láthatjuk a művésznőt?

Mama: Jövő héten kezdik meg a „Ferenc Jóska megígérte” című történelmi film forgatását.

Latabár: És a kedves lánya mit alakít benne?

Mama: Elégedetlen tömeget.

Latabár: Testre szabott szerep. Kezicsókolom!

Galambos Szilveszter

MEGHÍVÓ

A zuglói körzet szeretettel várja Önt és barátait 2011. december 21-én, délután 5 órakor, műsoros chanukkai rendezvényére.

Kardos Péter főrabbi ünnepméltatása és Kardos László kántor gyertyagyújtása után a Benjámin Óvoda kis csoportja, valamint Heller Tamás, Beregi Péter, Garai Róbert, Tarján Péter, Pandzarisz Diána, Székelyhidi Hajnal lépnek fel. A zongoránál: Neumark Zoltán.

Nem marad el az ünnepi fánk sem!

Mindenkinek jó szórakozást kíván:

Kardos Péter főrabbi — **Gerő Péter elnök**

Hétköznapi Hacsek és Sajó

Hacsek: Engedje meg, Sajókám, volt barátom, hogy ne üdvözöljem!
Sajó: Miért? Haragszik rám?
Hacsek: Egyenes leszek. Igen!
Sajó: Kezdje a kötekedést!
Hacsek: Belépek, látom a kezében az Új Színház intendánsának lapját, s szóltak a Síp utcában, hogy lemondta az Új Életet! Ne haragudjak?
Sajó: Ja? Csak ez a baj? Hát figyeljen ide! Az Új Életben csak rossz híreket olvasok: koszorúzás, megemlékezés, gettó stb. Ebben viszont csupa jó hír van: mi irányítjuk a történelmet, zsebünkben a bankvilág, annyi pénzünk van, mint senkinek, és így tovább! Ne mondja, hogy ezek nem jobb hírek, mint a nyú lájf tudósításai!
Hacsek: Azt eddig is tudtam, hogy hülye, de ennyire?! Inkább meséljen a fiáról, minek készül?
Sajó: Ő kertész akar lenni.
Hacsek: A’ nem jó.
Sajó: ???
Hacsek: A kertészekkel állandó problémák vannak! A Fradiban évtizedekkel ezelőtt játszott egy, azt díszzsidónak nevezték. A Nobel-díjast meg egyenesen Imre Kertészként emlegeti például az a lap is, amit a kezében tart. Manapság meg van még egy Ákos is, akitől elvették a díszpolgárságát, el akarják venni a Kossuth-díját, alighanem ő meg Ákos Kertész lesz... Biztos, hogy a fia jól választott?
Sajó: Hacsek! Maga összetéveszti a brit milát a brit nilával!
Hacsek: Lehet, de én idejében figyelmeztettem!!!

Zév

A Heti Hetes és a zsidókérdés

Most, amikor éppen téli álmukra készülnek (megszorítások minden szinten), most jutott eszembe, hogy jóízűen is lehet zsidózni. Bár eddig is sokszor megtették ezek az arany-ifjak és arany-öregek, de a legutóbbi műsorban a megszokottnál is többször sikerült poénná szelídíteni és hahotává varázsolni ezt a szitokszót.

Emlékszem, kislány koromban ha meghallottam, hogy zsidó, görcsbe rándult a gyomrom. Azon izgultam még a történelemórán is, nehogy szóba kerüljön Izrael Állam, vagy bármilyen összefüggésben a zsidóság. Később, bár nem jelentett gondot, mégsem vált mindennapossá ezt a kifejezést használni. Most már meg sem rezdülök, sőt, mint feljebb megállapítottam, még hahotázni is tudok rajta.

Ami már csak azért sem csoda, mert Hajós András és társai annyi idézőjelet használnak a poénoknál, annyira rezzenéstelen arckifejezéssel néznek bele a kamerába, hogy azt hihetnénk, csak viccelnek. Hogy a valóságban nem is így gondolják. Hajós kedvence ez ügyben Steve (azaz Hajdú István) közszínész, aki színpadon sem átall jó humorúnak lenni. Ergo gyakorolja és érti a humort. Így aztán amikor Hajós hortobágyi legényként aposztrofálja, aki soha nem látott még zsidót, majd Gálvölgyi hozzáteszi, hogy ezért kért karácsonyra „kis zsidót”, már röhög az osztály... (Szívesebben írnám, hogy az ország.)

Aztán Farkasházyval is volt egy nagyszerű jelenete. Bár nem a zsidósággal kezdődött, azzá csak később vált. Tanácsot kért Teddy a többiektől, hogyan kell nevelni az unokát, amikor az a villamoson lecsúnyázza a szemben ülő nénit. Ezt el is játszották, beleült Steve ölébe, és Hajósnak kellett hoznia a csúnya nénit. Hajós egy ideig visszaverte a négyéves Flóra támadásait, majd amikor nem bírt vele, azt mondta: „Ha nem hagyod abba, azt mondom majd, hogy a nagyapád zsidó származású!”

Ez az adás rendkívül jóra sikeredett. Megnyugtató volt látni-hallani, hogy van zsidó humor ma is, és a legendás elődökhöz simán beevezett Hajós. Nem tudom pontosan (nem is kell tudnom!), miért, talán mert együtt volt végre a humor aranycsapata, vagy netán megérezték ők is a megszorítás szelét, melyről eddig azt gondolhattuk, őket nem érheti utol, de remek estét rittyentettek. Egy biztos: a nézők kiugorhattak végre 60-70 percre a bőrükből. És az őket zavaró gondolati börtönükből.

Bozsán Eta

SPÁNN GÁBOR

El kő’ olvasni!

Egy zsidó ember tudja, hogy életét az Örökkévalótól kapta, és amikor eljön az ideje, lelkét is Neki adja vissza. A halachikusan művelt zsidó ember azt is tudja, hogy a sírkő, amit elhunyt családtag pihenőhelyén emelünk, bárki is vásárolta, az elhunyt tulajdona. Így azt sem eladni, sem más célra használni nem szabad. A most következő két történet hősei ezeket az ismereteket sajátosan alkalmazták.

Az egyik vidéki nagyvárosunk zsidó közösségének amúgy jómódú ékszerész tagja eltemette édesapját. Ő maga nem volt vallásos, viszont annál zsugoribb, legendás volt arról, hogy fogához ver minden garast. Mivel a család ismert volt a városban, elvárták tőle, hogy megboldogult édesapjának állítson síremléket. Ő addig mocorgott és tájékozódott, míg talált valakit, aki kéz alatt, olcsón eladott neki egy nagyon régi mellvédet, amiről csak a héber betűket kellett átvésetni. Hősünk nejlonnal letakarta az emlékművet, és szintén takarékossági okokból villamosra szállt a nehéz kővel, hogy kivigye a temetőbe saját kezű felállítás céljából. Deus ex machina a villamoson: miközben fölemelte a követ, hogy ne legyen útban a leszállóknak, szívinfarktust kapott. Az eszméletét vesztett beteghez jöttek a mentők, és annak rendje-módja szerint bevitték a közeli kórházba. A gondos orvosi ápolás ellenére meggyógyult. A sírkő pedig legalább 3 fordulót tett meg a két végállomás között, míg a kocsit takarító közlekedési személyzetnek feltűnt. Senki nem értette az óhéber betűket, de a kegyelet erősebb volt a lomtalanítási ingernél, és a remízben letámasztották a sarokba. Egy gondos hivatalnok pedig apróhirdetésben közölte a helyi lapban, hogy aki magáénak tudja a sírkövet, jelentkezzen a vállalatnál. A spórolós ékszerész, ahogy jobban lett a kórházban és elolvasta a hirdetést, majdnem visszaesett. Hangosan követelte ápolóitól, hogy vegyék át és hozassák oda a sírkövet, merthogy azt ő vette édesapja sírjára. A főorvos annyit mondott neki: Ember! Maga még nincs olyan állapotban, hogy 70–80 kilót emelgessen, örüljön, hogy él. Mi lett volna a sírkővel, ha mi nem mentjük meg magát? A beteg elgondolkodott, és annyit felelt: akkor legfeljebb az én nevemet vésték volna rá.

Másik történetem is a takarékos temetésről szól. Egy idős ismerősöm 1997-ben eldicsekedett nekem, hogy nemrég eltemetett felesége sírkövére a Kozma utcában felvésette saját nevét is, úgy, hogy a születési dátumát (1920) és a várható halálozási dátumból a 19-et már most felíratta. Utódainak nem lesz más dolga, mint a két hiányzó számot melléírni. És megint jött az isteni beavatkozás. Ismerősöm 2008-ban halt meg, ezzel komoly gondot okozva a kegyeleti teendőket felvállaló utódoknak. Ők is a legolcsóbb megoldást választották, a sírkőre hozzávésették a 99-es számot, mert ez olcsóbb volt, mint az egészet újravésetni. Az elhunytat ismerő valaki azt mondta nekem, ez szörnyű, hogy tud majd elszámolni a család az elsikkasztott 9 évvel?!

Erről eszembe jutott a 70-es évek egyik jellemző története. Az amerikaiak bemutatták a tévében a világ legidősebb emberét, egy 107 éves indiánt. Moszkvai forrásból hallottam, hogy a Szovjet Kommunista Párt Központi Bizottságában valaki felszólalt: tarthatatlan állapot, hogy a világ legidősebb embere amerikai legyen, miért nem szovjet állampolgár?! Nosza, veszettül keresték, és végül megtalálták Matvej Szvetlov doni bányászt, akiről kiderült, hogy 108 éves. Innen egy héten háromszor adták a tévében az öreg elvtárs interjúját, aki egyben a szocialista létforma felsőbbrendűségének élő manifesztuma volt. Évekkel később Berlinbe kivándorolt orosz zsidóktól hallottam vodkázás közben a történet anamnézisét. Szvetlov doni volt és bányász, de csupán 38 éves, amikorra úgy szétitta magát, hogy nem nézett ki kevesebbnek 90-nél. Ráadásul egyszer részegen ágyban dohányzott, és rágyulladt a ház. Őt megmentették, de valamennyi okmánya odaégett. Ekkor kiállítottak a nevére egy 108 évvel ezelőtti születési anyakönyvi kivonatot, és innen ő lett a világ legöregebb embere főhivatásban.

Na látod, mondtam lamentáló ismerősömnek. A szovjetek akkor nem tudtak elszámolni 70 évvel, mi miért kicsinyeskedjünk ezzel a kilenccel?